

**NATJEČAJ ZA IZRADU IDEJNOG
URBANISTIČKO - ARHITEKTONSKOG RJEŠENJA
ZA UREĐENJE PROSTORA VANJSKI U ŠIBENIKU**

PROGRAMSKE SMJERNICE

Šibenik - Zagreb, srpanj 2017. godine

NARUČITELJ:

Grad Šibenik
Trg palih branitelja Domovinskog rata 1
22 000 Šibenik

IZRAĐIVAČ:

ASK atelier d.o.o.
Trg N. Š. Zrinskog 17
10 000 Zagreb

RADNI TIM:

Azra Suljić, d.i.a. ovlašteni arhitekt
Marko Sančanin, d.i.a.
Marko Ambroš, d.i.a.
konzultant: Dario Crnogaća, d.i.a.

SADRŽAJ

I. TEKSTUALNI DIO

1. UVOD

2. CILJEVI NATJEČAJA

3. PROSTORNI OBUHVAT

- 3.1. Uži obuhvat Trga Vanjski (obavezni dio natječaja)
- 3.2. Širi obuhvat Trga Vanjski (anketni dio natječaja)

4. PODACI O PROSTORU

- 4.1. Prostorno planska regulativa – GUP Šibenika 2016.
- 4.2. Komunalna opremljenost prostora
- 4.3. Postojeća prometna situacija
- 4.4. Povijesni kontekst

5. PROPOZICIJE UREĐENJA I PROGRAMSKE SMJERNICE

- 5.1. Prijedlog organizacije prostora na trgu
- 5.2. Način obrade partera
- 5.3. Urbana oprema
- 5.4. Javna rasvjeta
- 5.5. Hortikulturno rješenje
- 5.6. Smjernice za rješenje prometa

6. KONZERVATORSKE SMJERNICE

- 6.1. Područje zaštite
- 6.2. Opis kulturnog dobra - varoška crkva, Gospe van grada
- 6.3. Mjere zaštite

7. IZVORI I REFERENCE

II. GRAFIČKI DIO

- 1) Šira situacija s položajem obuhvata na Osnovnoj državnoj karti (DOF) 1:500 - L1
- 2) Osnovna državna karta (DOF) sa zonama obuhvata u mjerilu 1:500 – L2
- 3) Zona užeg obuhvata na geodetskoj podlozi 1:500 – L3
- 4) Analiza postojećeg stanja 1:200 – L4
- 5) Fotodokumentacija
- 6) Izvod iz GUP-a Grada Šibenika - Korištenje i namjena površina
- 7) Izvod iz GUP-a Grada Šibenika – Mjere Zaštite
- 8) Izvod iz GUP-a Grada Šibenika – Uvjjeti-planovi
- 9) Programske smjernice i propozicije uređenja – L5
- 10) Zadane fotografije za fotomontažu

III. DODATAK

- 1) Povijesni razvoj vanjskog
- 2) Dijagrami povijesnih urbanih transformacija prostora šireg obuhvata
- 3) Povijesna građa
- 4) Analiza postojećeg korištenja i kolno-pješačka dinamika
- 5) Popis građevina u zoni šireg obuhvata
- 6) Postojeća urbana oprema
- 7) Posebni konzervatorski uvjeti na području obuhvata projekta - preslika

I. TEKSTUALNI DIO

1. UVOD

Odlukom Grada Šibenika, pristupa se izradi natječajnog programa za provođenje javnog, urbanističko-arhitektonskog natječaja za centralni javni prostor u obuhvatu Gradskog projekta Vanjski (u daljnjem tekstu Trg Vanjski).

U današnjoj slici Šibenika i mentalnim mapama njegovih stanovnika ovaj prostor se ne ističe, trg nije mjesto osobite prezentacije ili reprezentacije, niti je obilježen jasnim znakom, urbanim sjećanjem, artefaktom te izrazitim identitetom. U nedostatku znanja i urbanog pamćenja, moglo bi se zaključiti kako se radi o bezimenom prostoru u slici Grada. Ovaj prostor nikada nije bio tema ambicioznih prostornih vizija pa nije niti doživio provedbu nekog planskog dokumenta. Uslijed nužnosti naglog prostornog razvoja Šibenika, trg i šire područje Vanjskog, dosada, nije dobio jasan novi identitet ili važniju javnu ulogu.

Vanjski je zapravo uvijek bio od interesa neposrednog susjedstva, a javni prostor koji je predmet i cilj ovog natječaja već je dugo otvoren na korištenje građanima koji žive ili rade u neposrednoj blizini. Benzinska postaja koja je od početka 50tih godina prošlog stoljeća bila sastavnica identiteta (onog vizualnog, ali i važna javna funkcija), izmještena je početkom ove godine. Terasa ugostiteljskih objekata, ugodan hlad, lijepe vizure i pozicija na jednom od centralnih gradskih raskrižja, ostaju vrijednost koju treba kultivirati i nadopuniti novim sadržajem.

Usprkos kulturnim, tehnološkim i gospodarskim promjenama koje radikalno mijenjaju naše društvo, fizička javna sfera i zakonitosti koje vrijede za njezino oblikovanje ustrajavaju upravo zato što su još uvijek stvarna potreba gradskog čovjeka. Zato iniciranje arhitektonsko – urbanističkog natječaja kojim će se dobiti kvalitetno rješenje novog javnog prostora ne govori samo da je današnjem Šibeniku fizički javni prostor važan, nego ovaj natječaj treba gledati u širem kontekstu uređenja centralnih javnih prostora koji će zajedno sa uređenjem Poljane i Parka Fra Luje Maruna predstavljati reprezentativan ulaz u centar grada.

Tijekom izrade ovih programskih smjernica, ostvarena je suradnja s arhitektima iz *Društva arhitekata Šibenika*, koji posljednjih godina zagovaraju podizanje arhitektonske kulture prilikom prostornog razvoja važnih gradskih lokacija te arhitektima i povjesničarima umjetnosti *Konzervatorskog odjela u Šibeniku*. Upravo je suradnja sa lokalnim stručnjacima potvrdila kako se radi o prostoru koji je prepoznat kao važan prostorni resurs u daljnjem prostornom kultiviranju i razvoju Grada. Istraživanja povijesne građe pokazala su da je ovaj prostor nekada bio jedna od tri jednako vrijedna fokusa šibenske urbane geneze. Smatramo da ovim natječajem treba otkriti upravo skrivene kvalitete i potencijal Trga Vanjski i upotrijebiti ih za stvaranje podjednako suvremenog i autentičnog javnog prostora. Nadamo se da ove smjernice u tome poslužiti kao poticaj.

2. CILJEVI NATJEČAJA

Natječajem se želi ostvariti najkvalitetnije urbanističko, arhitektonsko, krajobrazno i prometno rješenje koje će rezultirati:

- prijedlogom cjelovitog programa prostora te tehnički izvedive i ekonomski opravdane namjene koje se uklapaju u već postojeće potrebe te predvidjeti buduće potrebe mikrolokacije,
- oblikovanjem skladne urbanističke cjeline jasnog identiteta na prostoru Trga Vanjski (uži obuhvat) te imajući u vidu prostor šireg obuhvata (anketni dio natječaja) i njegov povijesno – kulturni i urbanističko – arhitektonski kontekst (obuhvat gradskog projekta Vanjski – P5, GUP Šibenika),
- arhitektonskim oblikovanjem koje će materijalom i urbanom opremom podjednako odražavati njegov kulturni i povijesni kontekst i suvremenost te visoku funkcionalnost koja će dominantno biti namijenjena pješaku,
- povijesnom valorizacijom, i arhitektonskim oblikovanjem jugoistočnog pročelja Trga Vanjski (postojeći pristup u smjeru sjeveroistok – jugozapad, građevinama od Ulice S. Radića do Ulice A. Starčevića)
- hortikulturnim rješenjem koje će iskoristiti zatečeno zelenilo te očuvati i oplemeniti njegove vizualne i mikroklimatske kvalitete,
- prijedlogom praktičnog i optimalnog koncepta prometnog rješenja koje će unaprijediti protočnost kolnih prometnih tokova oko Trga Vanjski, te posvetiti pažnju sigurnosti kretanja pješaka oko i na prostoru Trga Vanjski;

Natječajno rješenje treba predložiti:

- pješački prostor za odmor, okupljanje te odvijanje manjih grupnih društvenih aktivnosti
- parterno uređenje prostora, dizajn i postavljanje urbane opreme
- dizajn/odabir i postavljanje rasvjete,
- uređenje jugoistočnog perimetra trga Vanjski,
- smještaj i uređenje postojećih ugostiteljskih terasa,
- hortikulturno uređenje koje će uključivati postojeće zelenilo
- koncept prometa u mirovanju na Trgu Vanjski koji će uključivati parkiralište za skutere na trgu
- koncept pristupnog pješačkog prometa (u prostoru šireg obuhvata),
- koncept kolnog prometa oko Trga Vanjski (u prostoru šireg obuhvata).

Osim užeg dijela obuhvata (obavezni dio natječaja), a radi sagledavanja šireg i cjelovitog prostornog okvira (anketni dio natječaja: nasuprotna pročelja uz Ulice S. Radića, A. Starčevića, pješačka zonu koja vodi od Perivoja Luje Maruna uz Ulicu A. Starčevića do prolazne veže na zgradi Jadranske banke i pješačka površina na sjeverozapadnom uglu bloka Vanjski uz A. Starčevića na pješačkom prijelazu i ulazu u trgovine), dozvoljeno je predložiti intervencije na pročeljima, parternom uređenju, urbanoj opremi i signalizaciji.

Osim toga, također je dozvoljeno anketno sagledati cijeli obuhvat Gradskog projekta vanjski (P5, GUP Šibenika – Urbana matrica bloka građevina uz Ulicu Stjepana Radića te Ulicu Ante Starčevića) te u tekstualnom dijelu rješenja opisati smjernice za uređenje nedefiniranih i neprimjerenih građevinskih intervencija s ciljem povijesne i arhitektonske valorizacije prostora. Pritom je potrebno poštivati Posebne uvjete konzervatorske službe koji su sastavni dio ovih programskih smjernica.

3. PROSTORNI OBUHVAT

3.1. Uži obuhvat Trga Vanjski (obavezni dio natječaja)

odnosi se na prostor omeđen Ulicama S. Radića, A. Starčevića i linijom pješačke komunikacije koja ide u smjeru sjeveroistok - jugozapad (postojeći pristup građevinama od Ulice S. Radića do Ulice A. Starčevića). Ovaj potez pročelja potrebno je tretirati kao jedinstvenu oblikovno – funkcionalnu cjelinu te cjelovito rješenje zajedno sa ukupnim prostorom.

kč.br.	ulica	katastarska općina	Površina / m2
dio 2717	Ul. Stjepana Radića	Šibenik	697
dio 5942/1	Ul. Stjepana Radića	Šibenik	173
2551/3	Ul. Stjepana Radića	Šibenik	59
UKUPNO			929

Uži obuhvat (obavezni dio natječaja) označen je na prikazima 1-3 Grafičkog dijela ovih smjernica.

3.2. Širi obuhvat Trga Vanjski (anketni dio natječaja)

omeđen je građevinskim linijama i pročeljima uz nasuprotne strane Ulica S. Radića (kuće uz glavni smjer ulice ne računajući odvojke i dvorišta: od broja 31 do broja 1), Ulice A. Starčevića te šetnice koja vodi od Perivoja Luje Maruna uz Ulicu A. Starčevića do prolazne veže na stambenoj zgradi (stambeno -poslovna zgrada Jadranske banke), zeleni pojas uz Ulicu A. Starčevića (između postojećeg parkinga i šetnice, na potezu od Crkve do pješačkog prelaza), te pješačka površina na sjeverozapadnom uglu bloka Vanjski uz Ulicu A. Starčevića na pješačkom prijelazu i ulazu u trgovine.

kč.br.	ulica	katastarska općina	Površina / m2
dio 5942/1	Ul. Stjepana Radića	Šibenik	578
dio 2717	Ul. Ante Starčevića	Šibenik	1467
dio 2549	Ul. Ante Starčevića	Šibenik	294
UKUPNO			2339

Širi obuhvat (anketni dio natječaja) označen je na Prikazima Grafičkog dijela ovih smjernica.

Osim toga, natjecateljima se ostavlja mogućnost sagledavanja cijelog obuhvata Gradskog projekta vanjski (P4, GUP Šibenika – Urbana matrica bloka građevina uz Ulicu Stjepana Radića te Ulicu Ante Starčevića) i njegovo tretiranje u tekstualnom dijelu natječajnog rada.

Obuhvat Gradskog projekta Vanjski označen je na prikazu 1. i 2. Grafičkog dijela ovih Smjernica.

4. PODACI O PROSTORU

4.1. Prostorno planska regulativa – GUP Šibenika 2016.

Generalnim urbanističkim planom grada Šibenika iz 2016. stvoreni su preduvjeti za nužne – kratkoročne i strateške – dugoročne projekte koji će omogućiti razvoj grada.

Plan ima implikacije na namjenu i pravila razvoja prostora koji je predmet ovog natječaja. Planom je jasno izražena nužnost modernizacije i komunalnog te infrastrukturnog opremanja grada. Utoliko je u planu, a u kontekstu mikrolokacije, potrebno uočiti tri važna aspekta:

1) VANJSKI JE NAVEDEN POD OZNAKOM P4 - KAO JEDAN OD GRADSKIH PROJEKATA

„Generalnim urbanističkim planom određena je obveza, preporuka provedbe urbanističko-arhitektonskih natječaja ili drugi način koji uključuje konzultaciju javnosti za područja od osobitog značaja za grad – gradski projekti.

Radi značaja pojedinih prostora u području grada Šibenika i/ili složenosti u pogledu planirane strukture, u cilju iznalaženja što kvalitetnijeg funkcionalnog i oblikovnog definiranja prostora određeni su prostori gradskih projekata. (grafički prikaz 8 - smjernice)

2) POSEBNO OSJETLJIVA PODRUČJA I CJELINE

„Vanjski je definiran prostor, visoko određene arhitektonske i urbanističkih karakteristika te dio neposredne kontaktne zone povijesne jezgre.

„...minimalne mogućnosti promjena, intervencije u funkciji održavanja, revitalizacije i dovršavanja postojeće urbane strukture, zadržavanja funkcije stanovanja i javnih prizemlja, izgradnja i uređenje javnih površina i sadržaja; dio ovog područja je unutar... zaštićene zone uz povijesnu jezgru - zona režima zaštite C“ (grafički prikaz 8 - smjernice)

3) ZAHTJEVNA PROMETNA SITUACIJA NA VANJSKOM ZAHTJEVA KVALITETNO RJEŠENJE

„...- modernizacija i korekcija loših tehničkih elemenata na glavnim prometnim pravcima sa naglaskom na povećanju sigurnosti prometa i pješaka...

... Ukupno rješenje postojećih problema u prometu predviđeno je u okviru Plana kao dugoročno rješenje koje se može realizirati kroz etape manjeg opsega ... Osim toga planskim rješenjem utvrđene su i mogućnosti neposrednog - kratkoročnog rješavanja postojećih problema kroz manje zahvate ..., provedbu režimske organizacije prometa, izgradnju kružnih tokova, uvođenje signalizacije i dr... Ona križanja na glavnim gradskim ulicama koja nisu izvedena kao kanalizirana treba rekonstruirati s uvođenjem trećeg traka za lijevo skretanje što bi uvelike povećalo sigurnost na tim prometnicama i smanjilo prometne gužve.“ (grafički prikaz 8 - smjernice)

4) KRAJOBRAZE MIKROPROSTORA TREBA ŠTITITI

„Krajobrazne cjeline čuvat će se i štititi osobito:

- njegovanjem specifičnosti prostornih cjelina - krajobraznih mikroprostora i karakterističnih slika prostora uvjetovanih prirodnim obilježjima i kulturno - povijesnim naslijeđem;
- očuvanjem karakteristične konfiguracije prostora,
- očuvanjem i obnovom kulturnih i estetskih vrijednosti krajobraza;
- saniranje ugroženih i uništenih dijelova okoliša.“ (grafički prikaz 8 - smjernice)

Na prikazima 6, 7 i 8 Grafičkog dijela ovih Smjernica nalaze se izvodi iz GUP Šibenika – Korištenje i namjena prostora za predmetni obuhvat Natječaja.

4.2. Komunalna opremljenost prostora

Prometna infrastruktura

Prostorni okvir trga Vanjski stvaraju vrlo intenzivne pješačke i kolne komunikacije. Ulica Stjepana Radića, centralni jednosmjerni pravac pješačkog i automobilskeg ulaska u grad, tangira sjeveroistočni rub prostora. Njome je također planiran glavni pravac biciklističkog prometa, Zapadni rub prostora definiran je Ulicom Ante Starčevića (jednosmjerna u smjeru juga, iz centra grada) koja usmjerava motorni promet iz centra te je frekventan pješački koridor prema i od centra grada. Pješački koridor uz južnu fasadu prostora (S. Radića – A. Starčevića) funkcionira kao kratica puteva i frekventna dijagonalna poveznica četvrti sa sjeveroistočne strane S. Radića i sadržaja jugozapadno od Vanjskog (autobusno stajalište, tržnica, autobusni i željeznički kolodvori).

Vodoopskrbni sustav i odvodnja otpadnih voda

U koridoru Ul. Stjepana Radića postavljen je magistralni vodoopskrbni cjevovod te glavni gravitacijski kolektor za odvodnju.

U širem obuhvatu, u koridoru Ul. A. Starčevića postavljen je gravitacijski odvodni kolektor (na potezu od pješačkog prijelaza prema autobusnom stajalištu).

Elektro-energetika i plinoopskrba

Unutar užeg obuhvata postavljene su vodovi srednjetačnog plinovoda (uz glavnu trasu S. Radića i južnu fasadu trga Vanjski). U širem obuhvatu – uz istočno pročelje Jadranske banke postavljen je kabel električne mreže (10kV).

4.3. Postojeća prometna situacija

Analizom prometa su utvrđeni sljedeći problemi i nužne potrebe i poboljšanja na prostoru na i oko trga Vanjski.

- a) pješački promet oko i na trgu Vanjski je intenzivan te je potrebno ispitati mogućnosti za poboljšanja protoka: pješački prijelaz na Ul. S. Radića, optimizirati broj pješačkih prijelaza na utoku Ul. S. Radića i Ul. A. Starčevića, ispitati protočnost pješačkog toka u smjeru sjeveroistok - jugozapad uz južno pročelje trga Vanjski
- b) kolni promet oko trga je intenzivan te je potrebno ispitati mogućnosti za poboljšanja protoka i eventualnu promjenu profila: lijevo skretanje iz Ulice S. Radića u Ul. A. Starčevića omogućiti zasebnom trakom i uz adekvatni radijus, ispitati povećanje broja traka na Ul. A. Starčevića
- c) predložiti adekvatna i moguća prometna rješenja za promet u mirovanju na Trgu Vanjski – to se odnosi na parking motocikla za koji treba ispitati optimalnan smještaj i kapacitete
- d) sagledati prometno rješenje na Ul. A. Starčevića u svjetlu javne garaže u sklopu projekta na lokaciji Draga i UPU-a područja Draga
- e) ispitati funkcionalnost i svrhovitost prometa u mirovanju: parkirna mjesta uz Ul. S. Radića na Vanjskom i uz Ul. A. Starčevića (potez od Crkve do pješačkog prijelaza)

Analizom je potvrđena mogućnost rješavanja svih navedenih zahtjeva. Korekcijom profila i radijusa Ulica S. Radića i A. Starčevića bila bi postignuta bolja protočnost prometa u oba smjera te sigurnost prelaska za pješake i bolja dostupnost na Trg Vanjski. Finalne smjernice za rješavanje prometa prikazane su na Prikazu 8. Grafičkog dijela ovih Smjernica.

4.4. Povijesni kontekst

Toponim Vanjski, koji obuhvaća nešto šire područje od današnjeg javnog prostora jugoistočno od crkve, ali je obuhvat ovog natječaja njegov centralni dio, najvjerojatnije dolazi od naziva *porta del Borgo detta Vagnska*, hrvatska inačica bila bi Vanjska gradska vrata. Vrata su se doista i nalazila u srednjovjekovnom zidu koji je štitio jugoistočno gradsko predgrađe. Ovaj zid bio je prva linija obrane daleko od pravih gradskih zidina (par stotina metara) i pružao se okomito na liniju morske obale prema brdima.

Topografija terena snažno je uvjetovala urbanističku matricu starog Šibenika i njegov prostorni razvoj koji se odvijao oko tri glavna fokusa te je u tzv. predkomunalnom razdoblju (rani Srednji Vijek) život ova tri centra tekao potpuno odvojeno. Sasvim se neovisno odvijao život oko luke sa crkvom Sv. Jakova na čijem je mjestu kasnije izgrađena katedrala ili na prostoru nekadašnjeg kastruma sa crkvom Sv. Mihovila – današnja crkva Sv. Ane. Upravo zbog svoje lokacije (na spoju ključnih komunikacija Grada sa kopnenim zaleđem, čvorište putova iz luke i plodnih površina šireg gradskog teritorija) Vanjski i njegova župna crkva (Crkva Sv. Kuzme i Damjana) bio je treći centar ranog Šibenika (1). Kroz cijelo to razdoblje prostor je ostao neizgrađen, čemu je postojao vrlo praktičan razlog - osim sjecišta puteva ovdje se nalazilo gradsko groblje koje je obuhvaćalo široku nepravilnu zonu oko crkve. Oblik prostora može se uočiti na nizu crteža urbane strukture, planova i izmjera Grada još od kraja 17. stoljeća. Niti kasnije, krajem 18. stoljeća, prostor nije bio predmet velikih komunalnih projekata nego je bio prepušten privatnim inicijativama kada se njegov sjeveroistočni rub magistralne gradske prometnice izgrađuje reprezentativnim zgradama. Također je važno da se groblje transformira budući je već francuska uprava 1811. počela uvoditi nove higijenske standarde zbog koji se brani pokapanje u neposrednoj blizini crkava.

Sam prostor koji je graničio s grobljem nekad je zauzimala nepravilna aglomeracija privatnih zgrada pretežito stambene namjene. Improvizirane nastambe počele su se popravljati i rekonstruirati trajnijim materijalima kako je težačko stanovništvo počelo prosperirati i regrutirati malobrojni sloj građana.

Južni perimetar Vanjskog, je u 19. stoljeću bio dvostruko duži i sastojao se od dva bloka zgrada s dvorištem.

Prijelaz iz 19. u 20. i prva četvrtina 20. stoljeća je vrijeme intenzivnog i ekonomskog razvoja. Na području Vanjskog su braća Grubišić – Perutin 1921. godine otvaraju Hotel „Kosovo“ (danas stambena višekatnica sa drogerijom u prizemlju na broju 31. Ul. Stjepana Radića). Godinu dana kasnije otvoren je i otmjeni restoran sa ljetnom terasom i pozornicom na kojoj su se izvodile kazališne i glazbene priredbe te prikazivale prve kino predstave. Negdje u to vrijeme (1922.) na Vanjskom je sagrađena i Preparandija, tadašnja visoka učiteljska škola. Ustanova je zapravo građena od 4 odvojena gabarita koji su zatvarali pravilno dvorište te je svaka zgrada imala je pristup sa ulične i dvorišne strane.

Pretpostavlja se da je današnja Ulica Ante Starčevića probijena nakon 2. svjetskog rata. Budući je tijekom savezničkog bombardiranja učinjena znatna šteta na objektima na području Vanjskog, za pretpostaviti je da se ovako opsežan komunalni zahvat poklopio sa poratnom rekonstrukcijom gradske infrastrukture.

Sljedeća faza u prostornoj transformaciji prostora događa se nakon antifašističke pobjede te dominacijom automobilske prometa. Na Vanjskom se gradi benzinska crpka. Arhivski materijali i građevinska dokumentacija o izgradnji Benzinske pumpne stanice Jugopetrola u Šibeniku pokazuju kako je za potrebe izgradnje pumpe i nove prometne regulacije bilo potrebno rušiti dio betonske ograde i terase na istočnom perimetru Preparandije.

Preparandija je porušena je 1965. kada je na njenom mjestu (projekti datiraju od 1953. do 1961.) nastao potez stambeno-poslovnih zgrada (danas zgrada FINA-e i Jadranske banke). Benzinska crpka je na istoj lokaciji ostala preko 60 godina.

Posljednja faza Vanjskog započela je uklanjanjem benzinske crpke u veljači 2017. g. Tako je oslobođen dodatni prostor i omogućen bolji pristup lokalima u prizemlju jugoistočnih pročelja Trga Vanjski. Ugostiteljski lokali sa terasama u hladovini postojećih stabala već su dugo godina prisutni u

slici i praksi korištenja Vanjskog te možemo reći da za sada predstavljaju najvitalniji javni sadržaj. Ostatak prostora koji je nekada zauzimala benzinska pumpa uglavnom se ne koristi. Ove Programske smjernice i arhitektonsko-urbanistički natječaj ključni su trenutak ove 5. faze u urbanoj genezi Vanjskog jer će trajno odrediti njegovu namjenu i mjesto u slici Grada. Analiza današnjeg korištenja i kolno-pješačkih dinamika detaljnije je obrađena u Dodatku ovih Smjernica.

Zaključak

Prostor koji je predmet ovog Natječaja, jedno je od triju povijesnih, urbanih i socio-kulturnih ishodišta Grada Šibenika. Kao što kažu da ljudi prolaze, a urbani krajolik ostaje i pamti njihove živote i kulture; može se reći da je Vanjski nijemi svjedok šibenske povijesti koja je barem jednako duga i uzbudljiva kao što je pamte neki drugi, danas poznatiji i reprezentativniji gradski prostori.

Tijekom cijelog srednjega vijeka pa do kraja 18. stoljeća bio je presjecište puteva, ali prvenstveno mjesto simbolike i pijeteta prema mrtvima i Bogu. Modernizacijom se uspijeva transformirati u novi fokus svjetovnih, kulturnih i ekonomskih aktivnosti. Dominacijom automobila i uslijed nagle poratne urbanizacije nije bilo strpljenja i upravljačke vještine da se ovaj prostor skladno nastavi razvijati. Nakon pola stoljeća, ovo je prvi put da je zaslužio pažnju koja bi trebala rezultirati njegovim uređenjem.

5. PROPOZICIJE UREĐENJA I PROGRAMSKE SMJERNICE

5.1. Prijedlog organizacije prostora na trgu

Od natjecatelja se očekuje da prepoznaju i artikuliraju specifične mikroprostore te njihove međuodnose unutar cjelovite slike Trga Vanjski. Osobitu pažnju valja obratiti na sljedeće:

- slojeviti povijesni i kulturni identitet i značaj Vanjskog kao jednog od fokusa nastanka policentričnog Šibenika,
- prostori komunikacije – mjesta susreta, kontakata, okupljanja, manjih društvenih događanja,
- odnos između javnih zona za sjedenje i odmor koji se potpuno javni (besplatni) te onih polujavnih koji su namijenjeni ugostiteljskim terasama te njihovim ambijentalnim i mikroklimatskim kvalitetama,
- prepoznavanje današnjih i anticipiranje budućih praksi i potreba korisnika mikrolokacije,
- prostorna dispozicija koja omogućuje višenamjensko prožimanje funkcija na Trgu sa širim obuhvatom mikrolokacije,
- moguće je predložiti izmiještanje kioska koji se danas nalazi na sjevernom uglu prostora
- moguće je predložiti izmiještanje prometa u mirovanju uz sjeveroistočni obod trga – Ul. S Radića
- predložiti optimalan smještaj i kapacitet parkirališta za motocikle na jednom dijelu trga

5.2. Način obrade partera

Zadatak je predložiti oblikovanje partera sukladno predloženoj organizaciji prostora i s prijedlogom izbora materijala i sustava opločenja. Za osnovno parterno rješenje nije uvjet upotreba tradicionalnih materijala ali se očekuje suvremeno oblikovanje koje je istovremeno originalno i svjesno slojevite kulture mikroprostora. Osobitu pažnju valja obratiti na sljedeće:

- odabir elemenata i načina obrade partera (funkcionalni i estetski faktori),
- odabir materijala treba biti vođen kriterijima praktičnosti i održivosti (jednostavnost, otpornost pri korištenju i održavanju, ekonomičnost),
- pridržavati se Pravilnika o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (NN78/13)

5.3. Urbana oprema

Prostor Trga potrebno je opremiti elementima urbane opreme te predložiti njihovu poziciju. Prostor za sjedenje ne mora biti samo klupa ili ergonomski prilagođen urbani namještaj. Oblikovanje urbane opreme nije samo formalan zadatak – nisu nužno potrebne dispozicije sjedenja koja, iako dobro izgledaju na tlocrtu, u stvarnom životu slabo funkcioniraju jer su preblizu prometa, na suncu ili imaju loš pogled. Zato oblikovanje urbane opreme treba korigirati psihološkom i socijalnom dimenzijom koji proizlaze iz mikro ambijenta Vanjskog i praksi njegovih korisnika. Svakako je potrebno definirati i prostor boravka na trgu koji nije isključivo vezan za ugostiteljstvo.

Važan dio zadatka je južno pročelje uz pješački koridor koji povezuje ulice Stjepana Radića i Ante Starčevića. Osnovni problem je neujednačenost i neurednost prostora. Potrebno je očistiti pročelja od proizvoljnih intervencija (različite tende, vanjske klima jedinice, reklamni natpisi iznad trgovina, rasvjeta) te ga ujednačiti. Izvorna arhitektura pročelja građanskih kuća nije smetnja, naprotiv potrebno ju je prikazati u što izvornijem obliku te u njih uklopiti ujednačena rješenja za suvremene potrebe (oglašavanje, zaštita od sunca i dr., vanjske klima jedinice po mogućnosti rješavati na dvorišnoj strani objekata). Južno pročelje je lice Vanjskog - cijelog bloka i višestoljetne urbane matrice koja je također spomenik jednog vremena. Uspješnim će se smatrati ona rješenja koja će ovu memoriju sačuvati i pokazati.

Dozvoljeno je razmišljati i o smjelijim rješenjima oblikovanja dvostrukog pročelja – svojevrsne dvostruke fasade, ali se treba voditi kriterijima funkcionalnost i jednostavnosti (npr. Nova dvostruka fasada mora imati funkcionalno opravdanje)

Osobitu pažnju valja obratiti na sljedeće:

- ugodno i privlačno sjedenje i izvan površina terasa ugostiteljskih sadržaja

- postojeću površinu terasa / kapaciteta ugostiteljskih sadržaja zadržati
- ugodno mikroklimatsko i psihološko okruženje (sjena, zavjetrina, dobar pregled situacije, interesantne vizure),
- eventualno kulturno –povijesna signalizacija,
- oblikovanje pročelja uz jugo-istočni rub prostora (suvremenost koja podrazumijeva autentičnost, originalnost, komunikativnost, jasnoću, nenametljivost),
- zasjenjenja terasa ugostiteljskih objekata (suncobrani, sklopive tende...) te ukoliko se rješenjem predlažu - osmisliti i njihovo oblikovanje.

5.4. Javna rasvjeta

Mogućnost gledanja i viđenja je ključan faktor ugodnog i poželjnog javnog prostora. Ne samo da ljudi tako zadovoljavaju svoju znatiželju (koja je jedan od važnijih motiva odlaska u javni prostor) nego se pri adekvatnom osvjetljenju osjećaju ugodno i sigurno. Osobitu pažnju valja obratiti na sljedeće:

- ako je rasvjeta posebno oblikovana za prostor Vanjskog predložiti njezin dizajn,
- rasvjeta ne smije ugrožavati sigurnost kolnog promet oko trga,
- posebni naglasak staviti na prezentaciju efekta kojima se postiže ugođaj i doživljaj prostora noću,

5.5. Hortikulturno rješenje

U ovom dijelu očekuje se prijedlog rješenja, uzimajući u obzir postojeće stanje, uz obavezno čuvanje i adekvatan tretman postojećih stabala brijesta. Treću stablašicu koja je ponešto oštećena treba adekvatno tretirati. Postojeće ukrasno grmlje posađeno na poziciji nekadašnje benzinske crpke (dvije pitospore) po mogućnosti zadržati. Osobitu pažnju valja obratiti na sljedeće:

- pri odabiru novih elemenata hortikulturnog rješenja preporuča se upotreba autohtonih biljnih vrsta na način da se postavom postignu kvalitetni estetski i mikroklimatski učinci,
- osobito je važno postići urbani izgled javnog zelenila, koje afirmira javni prostor i oblikovno ga nadopunjuje, povoljno djeluje na mikroklimu te stvara specifične ugođaje i ambijente.

5.6. Smjernice za rješenje prometa

Bez obzira što je prostor s tri strane okružen jakim prometom, potrebno je dati koncept prometnog rješenja koji će umanjiti efekt „otoka“, olakšati dostupnost pješačkog prometa i optimizirati kolni promet. Osobitu pažnju valja obratiti na sljedeće:

- uvođenje još jednog pješačkog prijelaza na istočnom uglu trga Vanjski uz Ul. S. Radića, a u nastavku postojećeg lijevog pješačkog koridora
- nastavak i adekvatan spoj lijevog nogostupa uz Ul. S. Radića sa pješačkom površinom na Trgu Vanjski (grafički prikaz: programske smjernice)
- uklanjanje dijagonalnog pješačkog prelaza u smjeru Trg Vanjski – Crkva,
- uređenje lijevog skretanja iz Ul. S. Radića u Ul. A. Starčevića,
- optimalno prometno rješenje za parkiralište motocikla na Trgu Vanjski
- uklanjanje parkirališta uz Ul. S. Radića.

Smjernice za rješavanje prometa prikazane su na grafičkom prikazu 8. Programske smjernice.

6. KONZERVATORSKE SMJERNICE

Obzirom da se područje obuhvata Gradskog projekta Vanjski nalazl u kontaktnoj zoni sa povijesnom jezgrom Šibenika, u neposrednoj blizini Crkve Gospe van Grada koja je zaštićeno kulturni dobro te arheološkog područja (nekadašnje groblje – šamatorij), zatraženo je mišljenje nadležnog Konzervatorskog odjela u Šibeniku. Iz njihovog mišljenja, izdvajamo:

6.1. Područje zaštite

A/ Područje obuhvata projekta graniči sa prostorom na kojem se sa sjeverozapadne strane nalazi Varoška crkva - Gospe van grada koja je zaštićena kao pojedinačno kulturno dobro Rješenjem koje je Izdalo Ministarstvo kulturne, Uprava za zaštitu kulturne baštine pod oznakom Klasa: UP-P-612-08/04-01-06/506, Ur.broj; 532-04-01-1/4-05-2 u Zagrebu od 28. travnja 2005. godine, te upisana u Listu zaštićenih kulturnih dobara pod oznakom Z-2012.

B/ U neposrednoj blizini oko Varoške crkve - crkve Gospe van grada je arheološko područje, (nekadašnje groblje, šamatorij) - arheološko područje za razdoblja: antika, srednji vijek i rani novi vijek.

C/ Dio prostora koji je unutar obuhvata gradskog projekta Vanjski nalazi se u zoni sustava zaštite "C" koja je dio zaštićene kontaktne zone uz povijesnu jezgru grada Šibenika, a zaštita se provodi temeljem odredbi Generalnog urbanističkog plana.

D/ Izgrađeni prostor - blok građevina koji sa sjeveroistočne strane graniči ulicom Stjepana Radića, a na jugozapadnoj strani gradskom prometnicom, ulicom Ante Starčevića.

6.2. Opis kulturnog dobra - varoška crkva Gospe van grada

Crkva je jednobrodna građevina s kvadratnom apsidom, zvonikom s prizemljem i tri kata uz pročelje, sakristijom i kapelicom Sv. Križa. Sagrađena je u 18. st. na mjestu starije crkvice sv. Kuzme i Damjana o čemu svjedoči natpis uzidan iznad glavnih vrata crkve. Na crkvi i zvoniku u 18. st. radi šibenski barokni graditelj Ivan Skok. U 19. st. na sjeveroistočnoj fasadi je dodana kapela Sv. Križa, a na jugozapadnoj je kasnije dograđena sakristija, uz apsidu. Crkva je baroknog stila, pravilno je orijentirana i izvan perimetra nekadašnjih gradskih zidina. Građena je od kamena, izvana neožbukana, glavno pročelje i zvonik su od finih klesanaca. Krovšte je dvoslivno s pokrovom od kupe kanalice. Pročelje završava trokutastim profiliranim zabatom.

Na južnoj fasadi je barokni portal trokutastog zabata s medaljonom Svetog Petra na nadvratniku. Zvonik je balustradom spojen s crkvom. Raščlanjen je otvorenim biforama te loggiom pri vrhu, ima piramidalni završetak. U crkvi su slike A. Zuccara iz 19. st.

6.3. Mjere zaštite

A/ Varoška crkva - Gospe van grada

Unutar prostora koji neposredno graniči s crkvom, prostora pored crkve i u neposrednoj blizini, a koji je unutar obuhvata gradskog projekta Vanjski, nije moguća nikakva izgradnja kojom bi se narušile postojeće vizure.

Uređenje prostora koji nije izgrađen trebalo bi biti pretežito parterno - javne gradske površine; uz planiranje i uređenje prometnih (kolnih) površina, planirati uređenje pješačkih, te zelenih površina.

Urbanističko-arhitektonska koncepcija i artikulacija šireg prostora treba uvažavati kulturno-povijesni značaj i lokaciju crkve s perivojem, te njen istaknuti položaj u širem urbanom kontekstu.

B/ Arheološko područje oko crkve Gospe van grada

Uz nekadašnju srednjovjekovnu crkvu sv. Kuzme i Damjana koja se nalazila izvan gradskih zidina grada Šibenika, bilo je groblje. Prostor oko crkve s grobljem uključuje i današnji perivoj te okolni prostor na kojem su pronađeni grobovi (zgrada FINA-e) tijekom gradnje (fragmenti kamene plastike nakon arheoloških istraživanja sačuvani u gradskom muzeju) te je pretpostavka da se srednjovjekovno groblje nalazilo i unutar dijela prostora koji je obuhvaćen gradskim projektom.

Svi predviđeni radovi u tom prostoru zahtijevaju zaštitno arheološko istraživanje, odnosno stalan arheološki nadzor tijekom izvođenja radova iskopa, sve u skladu s člankom 45. Zakona o Zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", br. 69/99, 151/03, 157/03, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 136/12, 157/13 i 152/14, 98/15).

C/ Dio prostora unutar obuhvata gradskog projekta Vanjski nalazi se u zoni sustava zaštite "C" koja je dio kontaktne zone uz povijesnu jezgru grada Šibenika.

D/ Blok građevina uz ulicu Stjepana Radića te gradsku prometnicu (ul. A. Starčevića) - urbana gradska matrica uglavnom stambenih građevina s poslovnim prostorima u prizemljima uz ulične poteze, unutar koje postoje neke nedefinirane, nedovršene ili neprimjerene građevinske intervencije.

Sve predviđene građevinske intervencije unutar bloka građevina za C/ i D/ trebaju se gabaritima i oblikovanjem uskladiti sa zatečenom urbanom strukturom u cilju definiranja i poboljšanja zatečenog stanja.

IZ GUP-A:

Sustav zaštite „C”

U kontaktnom području prema povijesnoj jezgri potrebno je očuvati mjerilo i oblikovno ih ujednačiti kako bi bile u funkciji prilaza najvrjednijoj gradskoj strukturi. Zahvati na građevinama obuhvaćaju novu gradnju, interpolaciju, zamjensku gradnju ili rekonstrukciju postojećih građevina.

Uz pojedinačne građevine zaštićene kao kulturno dobro, zahvati su mogući samo u skladu sa mjerama zaštite i prema mišljenju nadležnog konzervatorskog odjela.

Odredbe iz članka 65. GUP-a

- Kontaktno područje povijesne graditeljske jezgre - 1.2. (prostori: Crnica, Građa, Plišac, Varoš i drugi);

Opći uvjeti;

Detaljni uvjeti za:

- a) stambenu namjenu,
- b) mješovita pretežito stambena i pretežito poslovna, javna, društvena i gospodarska, poslovna namjena,
- c) javni park.

Na osnovu odabranog projektnog rješenja koje će biti usuglašeno s mjerama zaštite moguće je tek definirati Posebne uvjete.

Cjelovito stručno mišljenje nadležnog konzervatorskog odjela priloženo je u Dodatku ovih programskih smjernica.

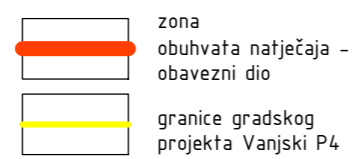
7. IZVORI I REFERENCE

- (1) Marković, Jagoda: Šibenik u doba Modernizacije, Institut za povijest umjetnosti, Zagreb 2009.
- (2) Zenić, Milivoj: Stari Šibenik – Kalama, Skalama i Butama, AGM, Zagreb 2010.
- (3) Marković, Jagoda: Peleoindustrijska era u razvoju Šibenika, Radovi IPU, Zagreb 1999.
- (4) Marković, Jagoda: Posljednja etapa urbane kulture Šibenika: novo gradsko središte – projekt XIX stoljeća, Mogućnost 10/12, Zagreb 1989.
- (5) Marković, Jagoda: Šibenik bez duše: Povodom najnovijih zahvata u obalnom dijelu povijesne jezgre, Radovi IPU, Zagreb 1990.
- (6) Marković, Jagoda: Šibenik, jugoistočno pročelje grada, projekt XIX. st i njegova sudbina u XX st. (u povodu obnove Šibenskog perivoja), radovi IPU, Zagreb 1997.
- (7) <http://www.sebenico.com/our-works/sibenik-dvadesetih-godina/>
- (8) GUP Grada Šibenika, Službeni glasnik Grada Šibenika 8/16 i 1/17
- (9) Zbirka Državnog arhiva u Šibeniku - 14 Kotarska oblast (Sresko načelstvo Šibenik) 1921-1941
- (10) Zbirka Državnog arhiva u Šibeniku : Banski put 4 (3730/1937), Banski put 4 (3014/1940) Banski put 4 (3538/1936) i Državna cesta b3. 39
- (11) Zbirka Državnog arhiva u Šibeniku : 129 Građevinsko poduzeće „Izgradnja“ Šibenik
- (12) Zbirka Državnog arhiva u Šibeniku : Svežanj 116: blok banka, stambeno poslovni objekt
- (13) Zbirka Državnog arhiva u Šibeniku : Svežanj 152: ex. Manjurice
- (14) Zbirka Državnog arhiva u Šibeniku : Svežanj 196: Preparandija
- (15) Zbirka Državnog arhiva u Šibeniku : Svežanj 252: Narodna banka
- (16) Zbirka Državnog arhiva u Šibeniku : Svežanj 278: benzinska pumpa na vanjskom
- (17) Zbirka Državnog arhiva u Šibeniku : 226 Gradsko poglavarstvo Šibenik 1935-1939 Građevinske dozvole
- (18) Zbirka Državnog arhiva u Šibeniku : „Tehnički i građevinski odsjek 20 st.“
- (19) Arhiv Uprave za zaštitu kulturne baštine – Konzervatorski Odjel u Šibeniku

II. GRAFIČKI DIO

- 1) Šira situacija s položajem obuhvata na Osnovnoj državnoj karti (DOF) 1:500 - L1
- 2) Osnovna državna karta (DOF) sa zonama obuhvata u mjerilu 1:500 – L2
- 3) Zona užeg obuhvata na geodetskoj podlozi 1:500 – L3
- 4) Analiza postojećeg stanja 1:200 – L4
- 5) Fotodokumentacija
- 6) Izvod iz GUP-a Grada Šibenika - Korištenje i namjena površina
- 7) Izvod iz GUP-a Grada Šibenika – Mjere Zaštite
- 8) Izvod iz GUP-a Grada Šibenika – Uvjeti-planovi
- 9) Programske smjernice i propozicije uređenja – L5
- 10) Zadane fotografije za fotomontažu

a Ulica Stjepana Radića, ulaz u centar grada

b Ulica Kralja Zvonimira, ulaz u centar grada

c Ulica Vladimira Nazora, glavna kolna veza centra i rive

1 Crkva Gospe van grada
2 Park fra Luje Maruna
3 FINA (Narodna banka, arhitekt: Antun Ulrich)

4 stambeno poslovna zgrada (Komunalna banka, arhitekt: Dinko Vesanović)
5 gradska tržnica planirani komercijalni kompleks *Draga*
6 Poljana

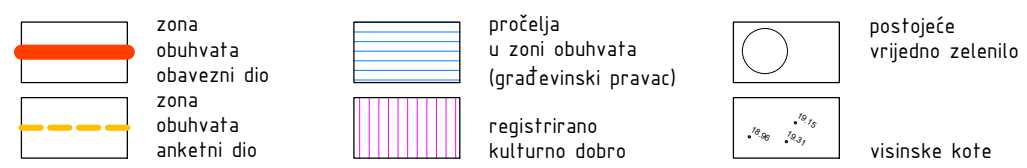
7 centralna gradska knjižnica
8 centralni gradski perivoj

L1

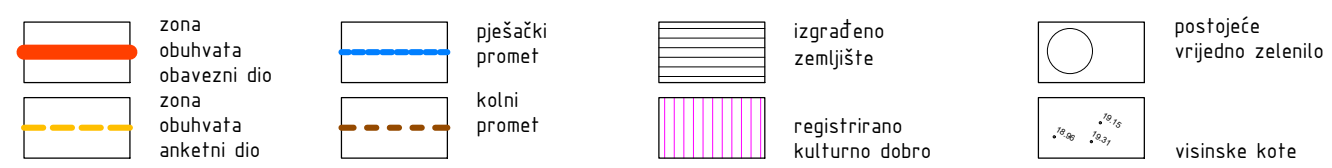
L 2

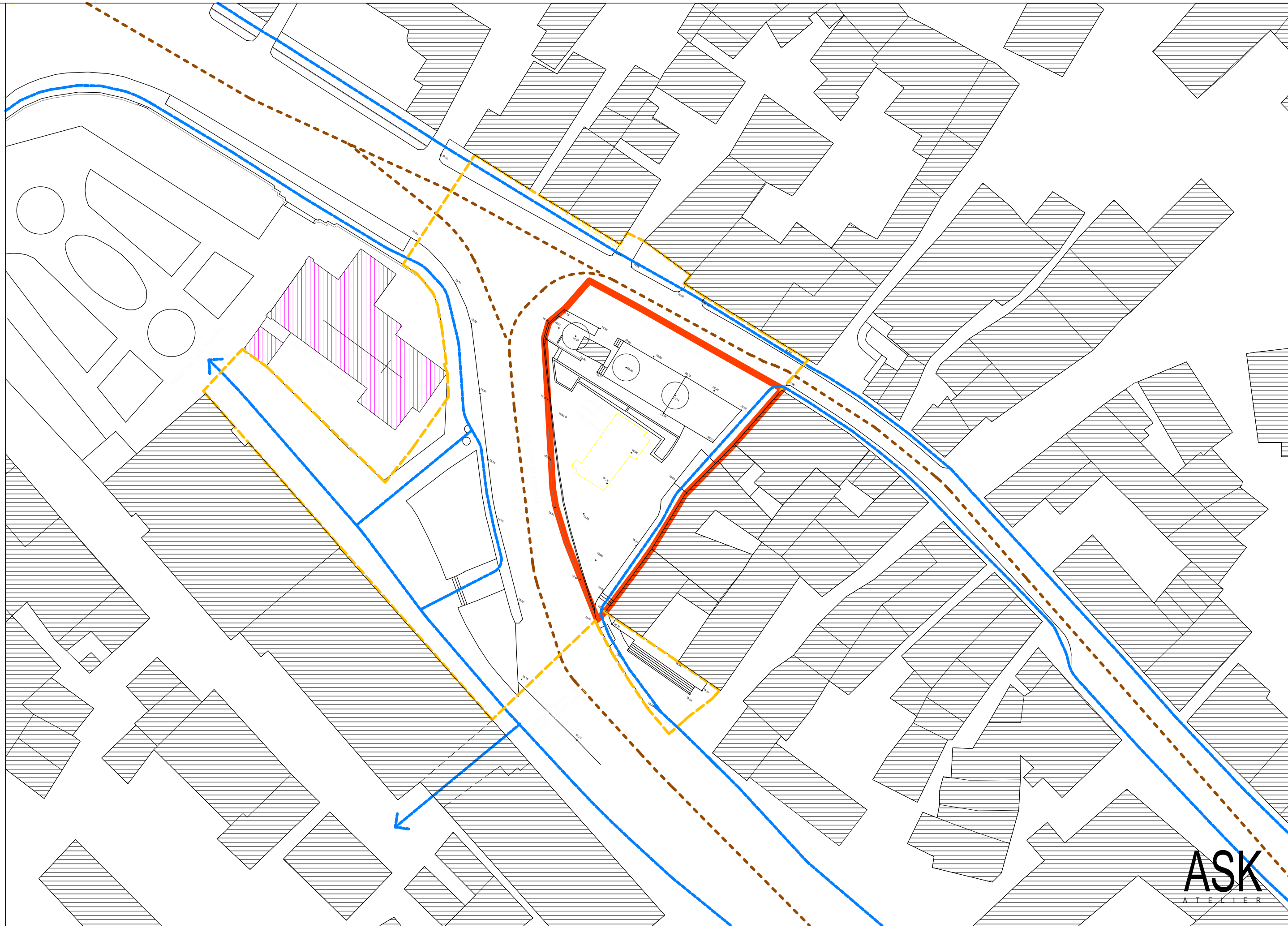

L 3

L 4

5. FOTODOKUMENTACIJA

Ulica Stjepana Radića, na putu u centar Grada, prva točka je blok Vanjski

ulična pročelja bloka Vanjski uglavnom čine zbijeni gabariti građanskih kuća iz XVIII. stoljeća

unutrašnjost bloka Vanjski: karakteristična srednjovjekovna urbana matrica sa suvremenim intervencijama

Trg Vanjski , prva točka zone centra Grada – pogled prema JZ sa Ul. Stjepana Radića

Trg Vanjski - pogled prema jugu sa pješačkog prijelaza kod Crkve

Trg Vanjski – ptičja perspektiva sa zapada

Trg Vanjski - pogled prema sjeveru (Crkva)

pogled prema istoku (Ul. A. Starčevića)

Suprotan smjer, pogled iz smjera Poljane prema Vanjskom

zgrade uz Zvonimirovu – S. Radića

Crkva Gospe van grada

UI. Ante Starčevića, stambeno poslovni blok

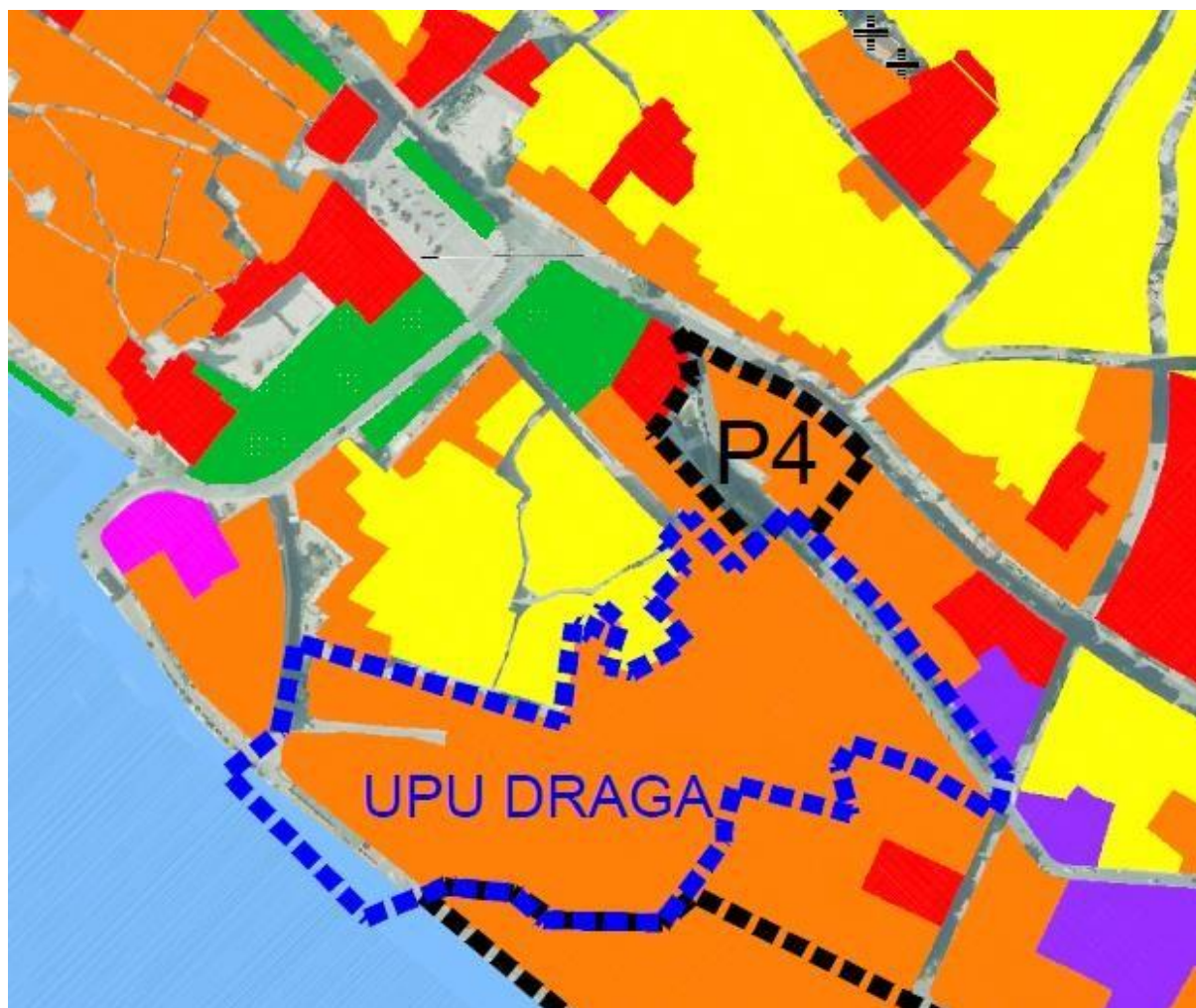
Ul. Ante Starčevića, autobusno stajalište uz blok Vanjski, improvizirana komunalna oprema

7) Izvod iz GUP-a Grada Šibenika

KARTOGRAFSKI PRIKAZ 4.1.UVJETI - PLANOV_I_A

■■■■■ - Prijedlog obuhvata plana užeg područja

■■■■■ - Obuhvat postojećeg plana užeg područja

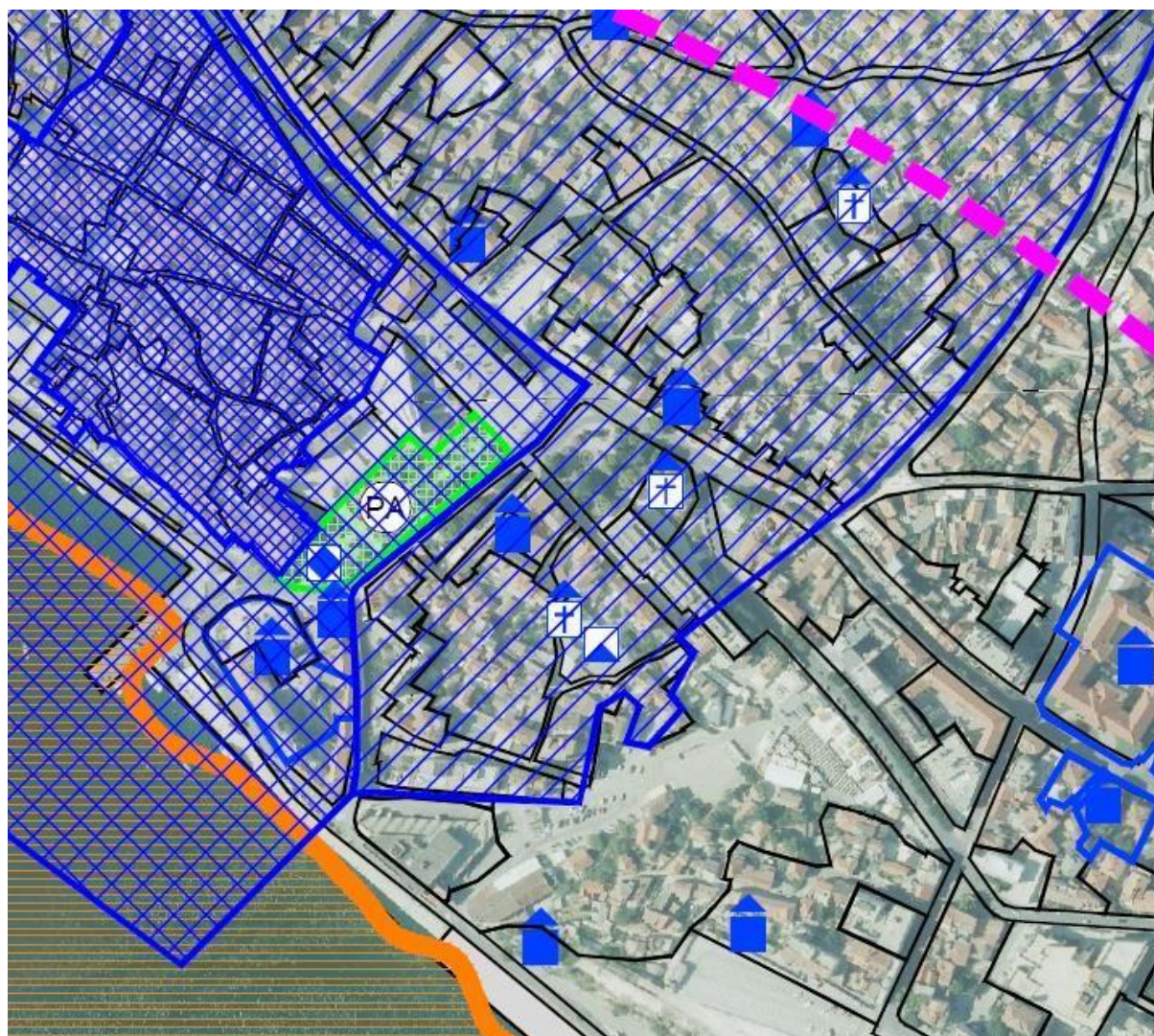
DPU - Detaljni plan uređenja

UPU - Urbanistički plan uređenja

PUP - Provedbeni urbanistički plan

P - Gradski projekt - obaveza ili prijedlog provedbe natječaja

8) Izvod iz GUP-a Grada Šibenika

ARHEOLOŠKA BAŠTINA

- ARHEOLOŠKI POJEDINAČNI LOKALITET - KOPNENI
- ARHEOLOŠKI POJEDINAČNI LOKALITET - PODMORSKI

POVIJESNA GRADITELJSKA CJELINA GRADSKA NASELJA

- Kulturno-povijesna cjelina naselja Šibenik

SUSTAV ZAŠTITE "A"

SUSTAV ZAŠTITE "B"

ZONA REŽIMA C - ZAŠTIĆENA ZONA UZ POVIJESNU JEZGRU GRADA ŠIBENIKA

POVIJESNI SKLOP I GRAĐEVINA

- GRADITELJSKI SKLOP
- CIVILNA GRAĐEVINA
- SAKRALNA GRAĐEVINA

MEMORIJALNA BAŠTINA

- MEMORIJALNO I POVIJESNO PODRUČJE
- SPOMEN (MEMORIJALNI) OBJEKT

ETNOLOŠKA BAŠTINA

- ETNOLOŠKO PODRUČJE

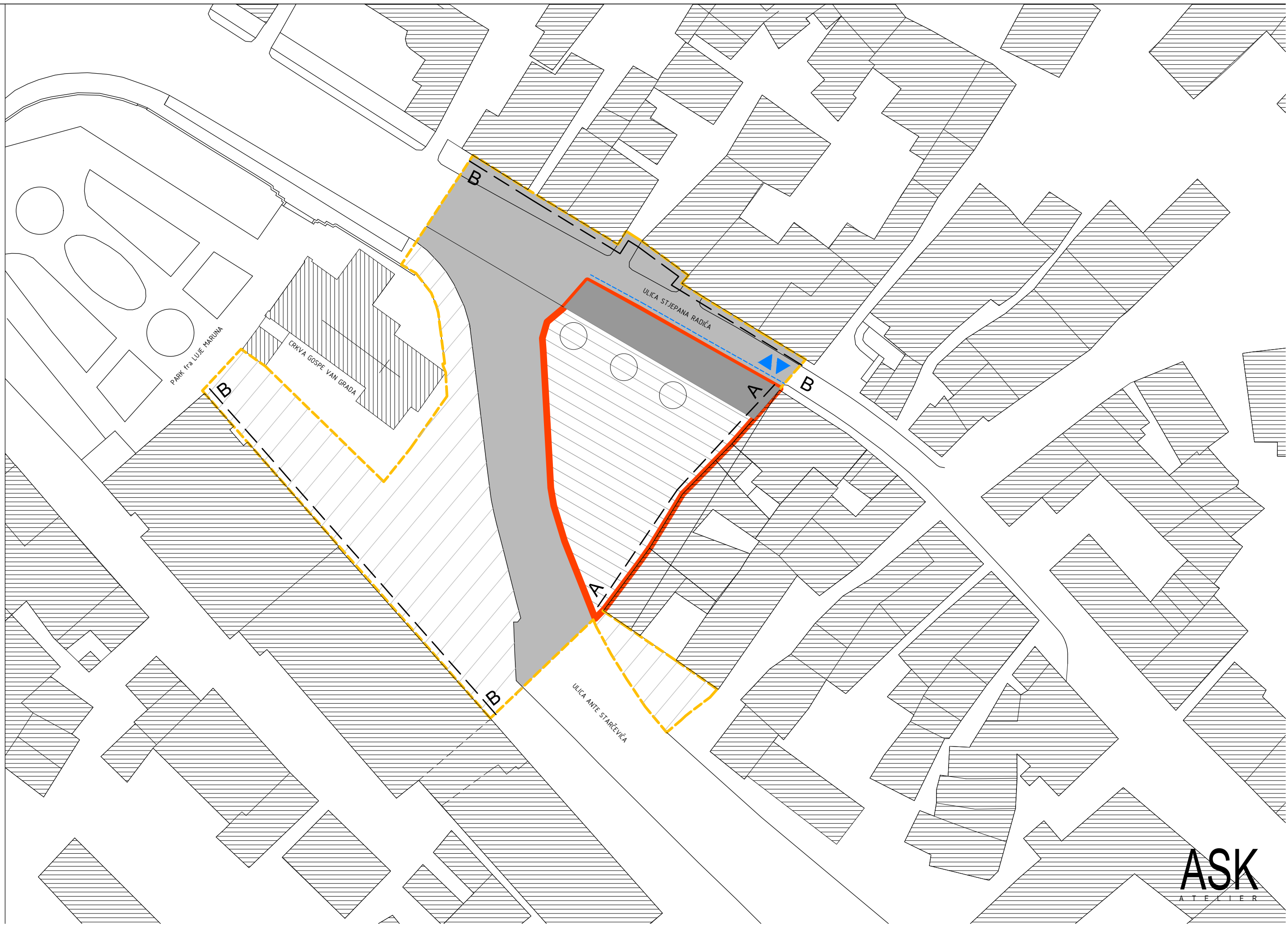
KULTURNO-POVIJESNA I ARHEOLOŠKA ZONA

PODRUČJA I DIJELOVI PRIMJENE POSEBNIH MJERA UREĐENJA I ZAŠTITE

- ZONA ZABRANE GRADNJE
- PODRUČJE POSEBNE NAMJENE - vojni kompleks Paninkovac
- ZONA OGRANIČENE GRADNJE I
- ZONA OGRANIČENE GRADNJE II

	zona obuhvata obavezni dio		propozicije i smjernice: 5.1,5.2, 5.3,5.4,5.5,5.6		smjernice: 5.2,5.3,5.5		smjernice: 5.6		registrirano kulturno dobro		postojeće vrijedno zelenilo - smjernice 5.6	A-----A	jugoistočni potez pročelja - smjernice 5.3
	zona obuhvata anketni dio		zona za povećanje kapaciteta prometa: smjernice 5.6		smjernice: 5.6		smjernice: 5.6		izgrađeno zemljište	B-----B	pročelja šireg obuhvata		

L 5

10. ZADANE FOTOGRAFIJE ZA FOTOMONTAŽU

III. DODATAK

- 1) Povijesni razvoj vanjskog
- 2) Dijagrami povijesnih urbanih transformacija šireg obuhvata
- 3) Povijesna građa
- 4) Analiza postojećeg korištenja i kolno-pješačka dinamika
- 5) Popis građevina u kontaktnoj zoni obuhvata
- 6) Postojeća urbana oprema
- 7) Posebni konzervatorski uvjeti na području obuhvata projekta – preslika

1. POVIJESNI RAZVOJ VANJSKOG

1.1 .Šibenska Varoš

Širi obuhvat Vanjskog (tadašnja periferija Šibenika) spominje se već u Srednjem vijeku te je bila jedna od dvije suburbane cjeline (extra muros) koja se najprije zvala *Vrtline* (in orthis). *Vrtline* će se postupno transformirati u gradsko predgrađe jasnije morfologije (*Borgo d'Horti*) (2). Sredinom 17. stoljeća, u zapisima crkvenih župa prvi put se za područje *Vrtlina* koristi toponim *Varoš* koji je na kraju prevladao. Varoš je kao i svako predgrađe naseljavalo stanovništvo koje je imigriralo u Grad – najprije zbog ratnih opasnosti, a kasnije zbog gladi kada je Šibenska industrijalizirana periferija nudila sigurniju egzistenciju.

Sve do prestanka turske opasnosti i pada Mletačke Republike, *Varoš* je bila neprihvatljiva sredina za stanovanje bogatijih građanskih obitelji koje su tražile sigurnost. Zato ga je nastavala uglavnom sirotinja, a do kraja 19. stoljeća broj zidanih kuća bio je mali, nego su to bile potleušice i kolibe pokrivene rogozinom. Ako se je kuća ipak zidala imala je male prozore i obavezne otvore za puškarnice.

Ono što vrijedi za svaku periferije odnosi se i na *Varoš* pa će tako već u 18. stoljeću ona postati izvorište socio-ekonomskih promjena u Šibeniku. Još je Don Krsto Stošić, poznati šibenski kulturni povjesničar i svećenik, govorio kako je *Varoš novi Šibenik* jer će „...novopridošlo građanstvo, to jest ruralno stanovništvo koje je tek trebalo kultivirati, postupno mijenjati grad, donijeti svježnu krv, druge običaje, štokavsko narječje i ikavicu koja je i danas osnova šibenskog govora.“ (2)

1.2 Geneza južne periferije i prostorne transformacije Vanjskog

Topografija terena snažno je uvjetovala urbanističku matricu starog Šibenika i njegov prostorni razvoj koji se odvijao oko tri glavna fokusa te je u tzv. predkomunalnom razdoblju (rani Srednji Vijek) život ova tri centra tekao potpuno odvojeno. Sasvim se neovisno odvijao život oko luke sa crkvom Sv. Jakova na čijem je mjestu kasnije izgrađena katedrala ili na prostoru nekadašnjeg kastruma sa crkvom Sv. Mihovila – današnja crkva Sv. Ane. Upravo zbog svoje lokacije (na spoju ključnih komunikacija Grada sa kopnenim zaleđem, čvorište putova iz luke i plodnih površina šireg gradskog teritorija) Vanjski i njegova župna crkva (Crkva Sv. Kuzme i Damjana) bio je treći centar ranog Šibenika (1). Kroz cijelo to razdoblje prostor je ostao neizgrađen, čemu je postojao vrlo praktičan razlog - osim sjecišta puteva ovdje se nalazilo gradsko groblje koje je obuhvaćalo širok nepravilan pojas oko crkve. Oblik prostora može se uočiti na nizu crteža urbane strukture, planova i izmjera Grada još od kraja 17. Stoljeća. **To su bile okolnosti prve faze u genezi Vanjskog i ona je trajala do sredine 19. Stoljeća.**

Stari planovi i karte Šibenika (plan iz 1798., karta Šibenskog zaljeva iz 1822, plan grada iz 1854., katastarska izmjera iz 1825. te ista izmjera sa korekcijama do 1905. te plan grada sa mrežom komunikacija i označenim crkvama i samostanskim sklopovima iz 1825.) prilično precizno ilustriraju genezu južne šibenske periferije i njenu modernu tzv. paleoindustrijsku transformaciju (1). Ona se može pratiti od kraja 18. stoljeća te kroz cijelo 19. st. u kojem se, na prijelazu u 20. st., događa rušenje gradskih zidina, širenje grada i komunalno opremanje njegovog južnog ruba.

Tada je već jasno vidljiva druga faza u genezi Vanjskog: prostor nije bio predmet velikih komunalnih projekata nego je bio prepušten privatnim inicijativama. Tako se njegov sjeveroistočni rub magistralne gradske prometnice (sjeverna strana današnje ulice Stjepana Radića, naziv koji se pojavljuje u nekoliko izvora „banski put“ dovoljno govori o njezinoj važnosti (10)) izgrađuje reprezentativnim zgradama. Također je važno da se groblje transformira budući je već francuska uprava 1811. počela uvoditi nove higijenske standarde zbog koji se brani pokapanje u neposrednoj blizini crkava, a 1828. svi su ukopi definitivno zabranjeni.

Sam prostor koji je graničio s grobljem nekad je zauzimala nepravilna aglomeracija privatnih zgrada pretežito stambene namjene. Improvizirane nastambe počele su se popravljati i rekonstruirati trajnijim materijalima kako je težačko stanovništvo počelo prosperirati i regrutirati malobrojni sloj građana. Upravo su ove socio-ekonomske transformacije šibenske periferije presudno utjecale na

prostorni i društveni kontekst u kojem je odrastao prvi narodnjački gradonačelnik Šibenika, izumitelj, poduzetnik i veliki modernizator Ante Šupuk.

Južni perimetar Vanjskog, je u 19. stoljeću, bio dvostruko duži i sastojao se od dva bloka zgrada s dvorištem koje su na nekim planovima prikazane kao blokovi sa detaljno iscrtanim gabaritima, a u ranijim planovima se pojavljuje kao dugački nerazveden potez zgrada, okomit na današnju Ulicu S. Radića koji prodire duboko u zonu Plišca. Katastar iz 1825. vrlo precizno pokazuje kako se današnji pristup uz južno pročelje Trga Vanjski (postojeći pristup u smjeru sjeveroistok – jugozapad građevinama od S. Radića do Ulice A. Starčevića) nalazi pod pravim kutom sa ulicom koja je išla uz zapadni rub nekadašnjeg groblja (približna trasa današnje Ulice Fra Stjepana Zlatovića) te je današnja krivudava trasa Ulice Sedam Omelića, najvjerojatnije njezin nastavak.

1.3. Crkva Gospe van grada

Varoška župa osnovana je 1604. godine i okuplja stanovništvo neposrednog Šibenskog zaleđa koje je u grad došlo pred najezdom Turaka. Župna crkva na čijem je mjestu podignuta današnja Gospe van Grada najprije je bila posvećena svecima Kuzmi i Damjanu.

Crkva je bila podignuta još u 14. stoljeću i zapravo je već tada bila ishodište kopnene aglomeracije koja se već tada nazivala predgrađem.

Nakon druge polovice 16. st. Crkva Sv. Kuzme i Damjana postaje crkva Sv. Marije odnosno Gospe vanka grada. Razlog promjene imena bila je Bogorodičina slika koju su pripadnici bratovštine Djevice Marije sa Pomišljaja (uzvisina nedaleko današnjih Bilica) donijeli dok su se sklanjali pred Turcima. Oko srednjovjekovne crkve postojalo je još u 12. stoljeću groblje - takozvani varoški *šamatorij*. Groblje je zauzimao velik prostor koji je danas dijelom pretvoren u perivoj (Perivoj Fra Luje Maruna) ali se prostiralo i prema jugu te se pretpostavlja da je dijelom zahvaćalo i prostor u užem obuhvatu natječaja za trg Vanjski. Varošani su u njemu pokapani do 30tih godina 19. stoljeća.

Crkva Sv. Kuzme i Damjana, bila je često izložena napadima Turaka te je nekoliko puta popravljana, rekonstruirana i proširivana. Naposljetku je ipak srušena kako bi 1740. godine na njenom mjestu podignuta današnja crkva. Arhitektura crkve ne predstavlja visoke domete epohe, ali ono što je važno je njezin značaj za prostorni razvoj predmodernog Šibenika kojim je okoliš crkve prestao biti periferija. U drugoj polovici 19. st. grad se širi preko svojih zidina na čijim se mjestima grade važne javne institucije i parkovi. Uz novu zgradu kazališta, Narodne čitaonice i gradskog perivoja na mjestu nekadašnjih bedema, Crkva je bila prva točka na kojoj se dogodila integracija povijesne gradske jezgre i njezina stoljetnog predgrađa.

Crkva tada dobiva na važnosti pa se u više navrata tijekom druge polovice 19. stoljeća nastojalo inicirati gradnju nove i raskošnije crkve. Ovako je pisao Don Krsto Stošić: „...bilo bi doista idealno, kada bi se mjesto sadašnje crkve podigla veća i ljepša, da bude dostojna sestra šibenske katedrale.“ No zbog rata, a najviše zbog nedostatka novca, to se nije dogodilo. Jedino je 1934. uređen perivoj pred crkvom, koji je dobio ime po „ocu hrvatske arheologije“ fra Luji Marunu. (2).

1.4. Vanjski

Toponim Vanjski, koji obuhvaća nešto šire područje od predmetnog prostora u obuhvatu ovog natječaja, ali je obuhvat ovog natječaja njegov centralni dio, najvjerojatnije dolazi od naziva *porta del Borgo detta Vagnska*, hrvatska inačica bila bi Vanjska gradska vrata. Vrata su se doista i nalazila u srednjovjekovnom zidu koji je štiti jugoistočno gradsko predgrađe. Ovaj zid bio je prva linija obrane daleko od pravih gradskih zidina (par stotina metara dalje) i pružao se okomito na liniju morske obale prema brdima.

Druge interesantne informacije koje navode istraživači šibenske povijesti (1,2) su da je postojala kuća koja se godine 1536. spominje na adresi Zavanska, a cijeli predio oko nekadašnje crkve Sv. Martina (danas srušena) nazivao se Vagusce ili Vaguša.

Za urbanu memoriju mikrolokacije možda je najinteresantniji podatak koji treba smjestiti u vrijeme **3. faza geneze Vanjskog** – dakle prijelaz iz 19. u 20. i prva četvrtina 20. stoljeća. Na području Vanjskog su braća Grubišić – Perutin 1921. godine otvorili Hotel „Kosovo“ (danas stambena

višekatnica sa drogerijom u prizemlju na broju 31. Ul. Stjepana Radića). Godinu dana kasnije otvoren je i otmjeni restoran sa ljetnom terasom i pozornicom na kojoj su se izvodile kazališne i glazbene priredbe te prikazivale prve kino predstave. Navodno je terasa imala kapacitet i do 1000 gostiju. Sjećanja iz korespondencije jednog davnog gosta govore o tome da je prizemlje restorana bilo podijeljeno na dio za oficire, takozvani „Oficirski dom“, drugi dio koji su zvali „Pijandora“ dok je na katu bio otmjeni lokal za gospodu.(2) Braća Grubišić bili su poduzetni pa su u godinama između dva svjetska rata započeli trgovinu automobilskim gorivom. Korespondencija i zahtjevi za dozvolama upućeni gradskom poglavarstvu spominju upravo lokacije na današnjoj Poljani kao punktove prvi pumpi.(9,17,18). Utoliko ni odluka da se sredinom 20. stoljeća postavi nova moderna pumpa na današnjem Vanjskom, ima praktično prometno obrazloženje i povijesni slijed .

Preparandija je možda je najvažniji moderni komunalni objekt nekadašnjeg Vanjskog. Tadašnja visoka učiteljska škola izgrađena je 1922. godine. Nakon 2. svj. rata nastavila je djelovati kao učiteljska škola, ali i kao muzej. Naposljedku se u njoj nalazio i đački dom. Ustanova je zapravo građena od 4 odvojena gabarita koji su zatvarali pravilno dvorište te je svaka zgrada imala je pristup sa ulične i dvorišne strane.

Pretpostavlja se da je današnja Ulica Ante Starčevića probijena nakon 2. svjetskog rata. Budući je tijekom savezničkog bombardiranje učinjena znatna šteta na objektima na području Vanjskog, za pretpostaviti je da se ovako opsežan komunalni zahvat poklopio sa poratnom rekonstrukcijom gradske infrastrukture.

Još je jedna ustanova, od iznimne komunalne i simboličke važnosti bila smještena na širem području Vanjskog. U ondašnjoj i današnjoj Ulici sedam Omelića, na broju 7, početkom 18. stoljeća useljava se Družba sestara franjevki od Bezgrješne. Sestre franjevke se 1957. sele na novu lokaciju jer im je kuća stradala u bombardiranju i kasnije nacionalizirana.

4. faza geneze Vanjskog događa se nakon antifašističke pobjede te dominacijom automobilskog prometa. Stariji stanovnici Vanjskog se sjećaju da su se oko centralnog prostora sa preparandijom i Crkvom Gospe van grada, nakon 2. svj. rata vozile auto – moto trke. Kako se širila auto – moto kultura, a automobilski prijevoz jačao, prazan prostor južno i istočno od crkve, glavni cestovni pristup povijesnoj jezgri, zauzela je benzinska crpka. Arhivski materijali i građevinska dokumentacija o izgradnji 'Benzinske pumpne stanice Jugopetrola u Šibeniku' pokazuju kako je za potrebe izgradnje pumpe i nove prometne regulacije bilo potrebno rušiti dio betonske ograde i terase na istočnom perimetru Preparandije.

Preparandija je porušena je 1965. kada je na njenom mjestu (projekti datiraju od 1953. do 1961.) nastao potez stambeno-poslovnih zgrada (danas zgrada FINA-e i Jadranske banke). Benzinska crpka je na istoj lokaciji ostala preko 60 godina.

5. faza geneze Vanjskog započela je uklanjanjem benzinske crpke u veljači 2017. g. Dugogodišnji korisnik prostora je djelomično sanirao zemljište, prekrivši kolne površine tipiziranim popločenjem i betonom. Tako je oslobođen dodatni prostor i omogućen bolji pristup lokalima u prizemlju jugoistočnih pročelja Trga Vanjski. Ugostiteljski lokali sa terasama u hladovini postojećih stabala već su dugo godina prisutni u slici i praksi korištenja Vanjskog te možemo reći da za sada predstavljaju najvitalniji javni sadržaj. Ostatak prostora koji je nekada zauzimala benzinska pumpa se uglavnom ne koristi.

Ove Programske smjernice i arhitektonsko-urbanistički natječaj ključni su trenutak ove 5. faze u urbanoj genezi Vanjskog jer će trajno odrediti njegovu namjenu i mjesto u slici Grada.

2. DIJAGRAMI POVIJESNIH URBANIH TRANSFORMACIJA ŠIREG OBUHVATA

Shematski prikazi ilustriraju faze u urbanoj genezi Vanjskog i šire okolice.

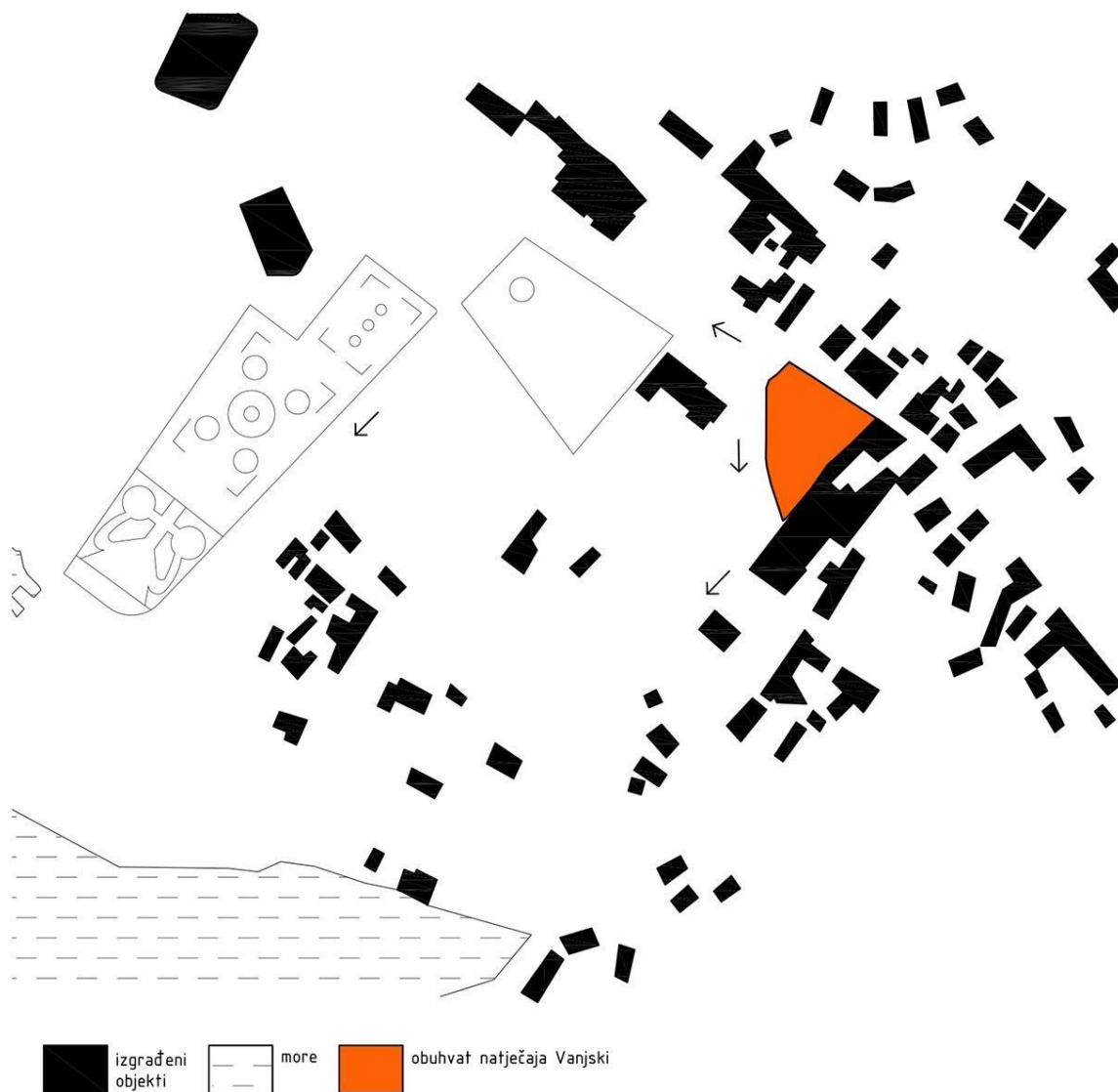
Krajem 18. Stoljeća gradski periferija, Varoš ili kako su je nekad zvali Vrtline, doista su bile obradive površine, a njena protourbana struktura zabilježena na planu grada iz 1798. Na Vanjskom situacija nije bila drugačija ali se na potezu današnjeg južnog pročelja koje je u obuhvatu natječaja, jasno vidi duguljast gabarit. (shema je nacrtna prema Planu Šibenika iz 1798.)

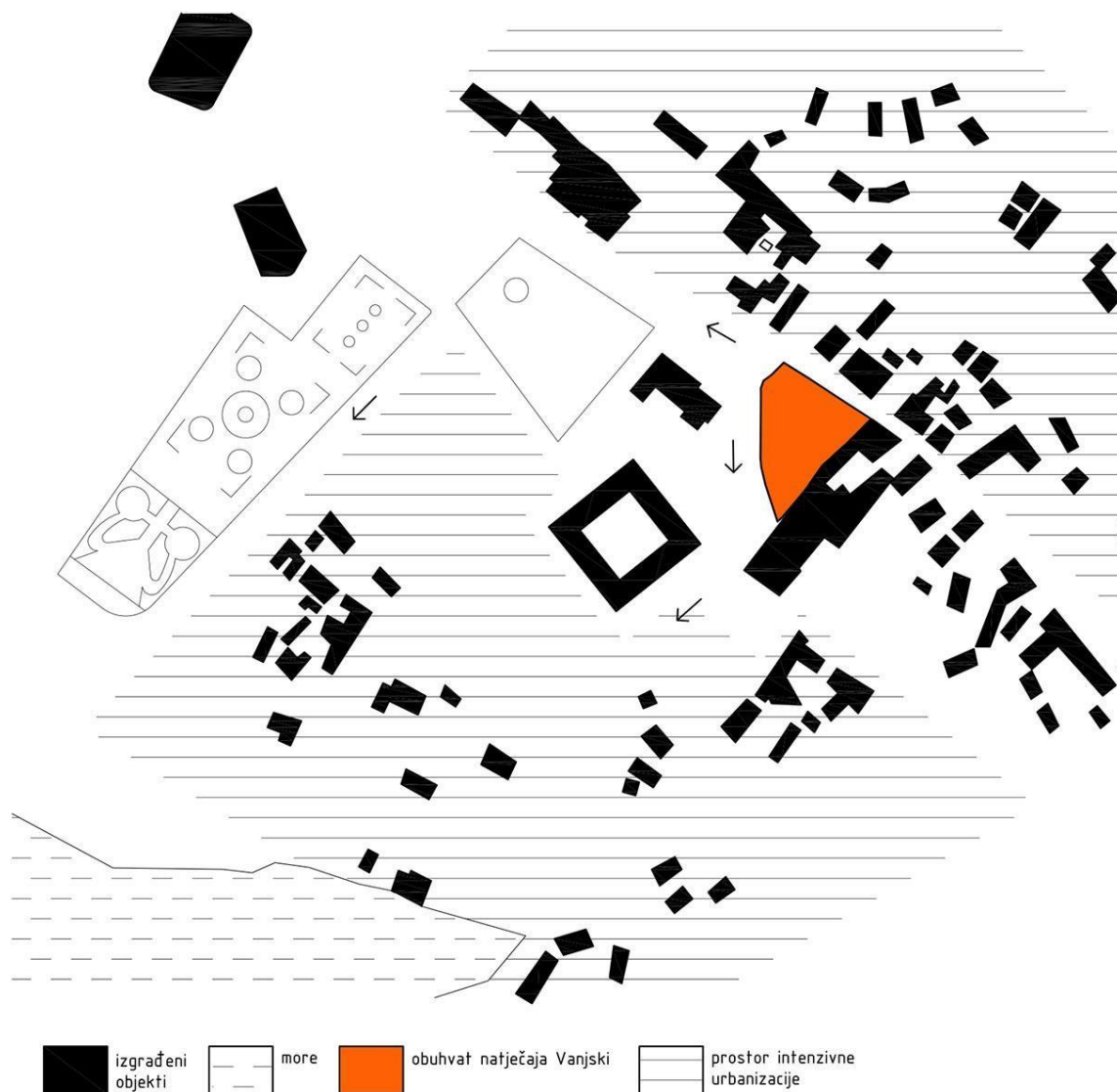
U prvoj polovini 19. Stoljeća prostor se počinje urbanizirati, ali je najmjena gradske periferije i dalje uvelike poljodjelska. Područje oko crkve zauzima gradsko groblje – šamatorij. Granica gradskog centra i periferije je jasna te i dalje je određena gradskim bedemom (shema je nacrtana prema Katastru Šibenika iz 1825.)

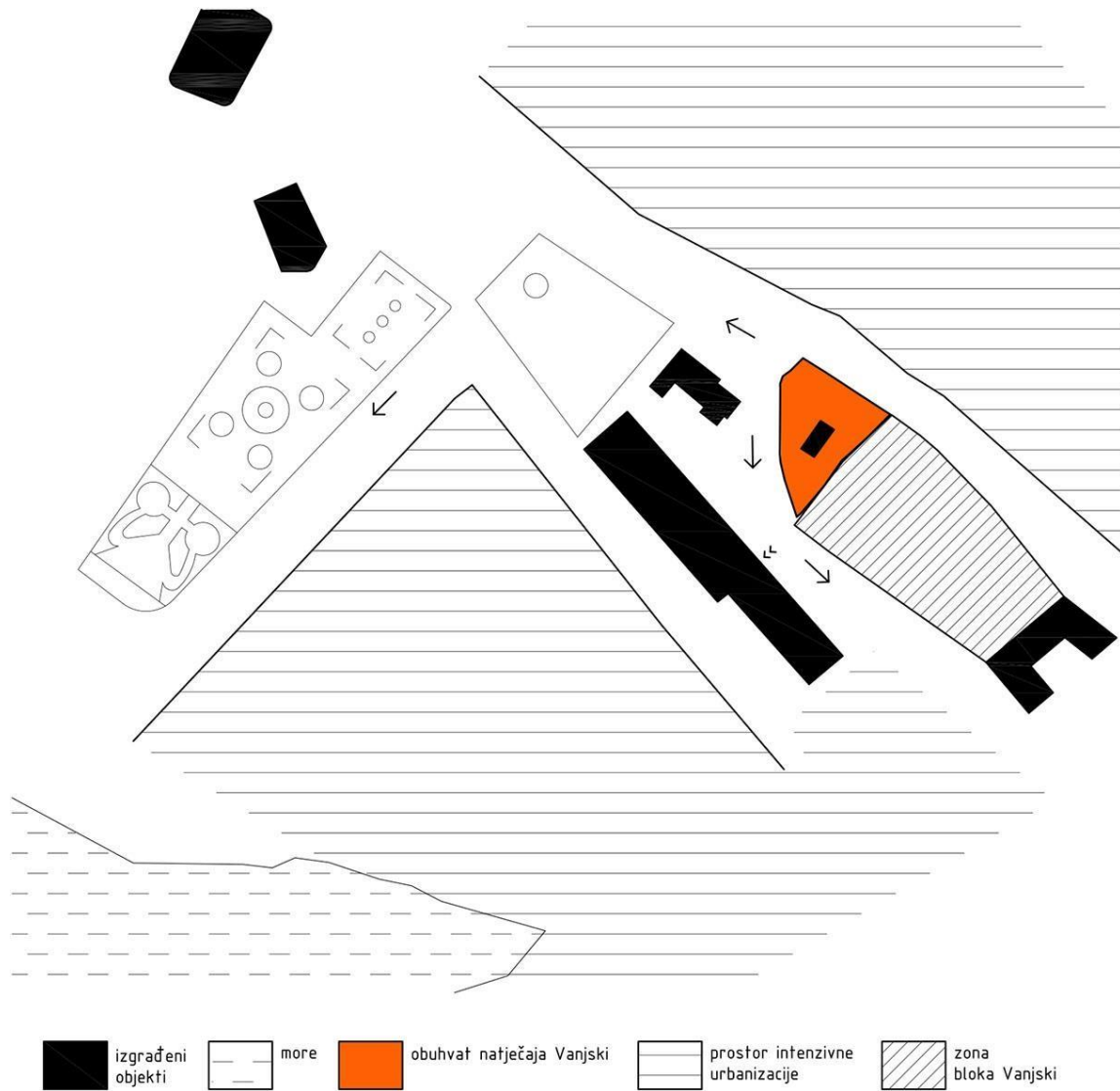
Drugu polovicu 19. stoljeća je obilježila modernizacija i urbanizacija; Šibenik izlazi iz oklopa svojih zidina; na mjestu zidina uređuje se perivoj, čitaonica i kazalište; a na Poljani se ističu pogoni industrije tjestenine Ante Šupuka, izgradnja na perimetru Trga Vanjski se intenzivira; Ulica S. Radića je glavna prometnica, u smjeru Istock – zapad se prometuje Ulicom Sedam Omelića, Ulica A. Starčevića još ne postoji; groblje se prestaje koristiti; na njegovom mjestu uređuje se još jedan perivoj.

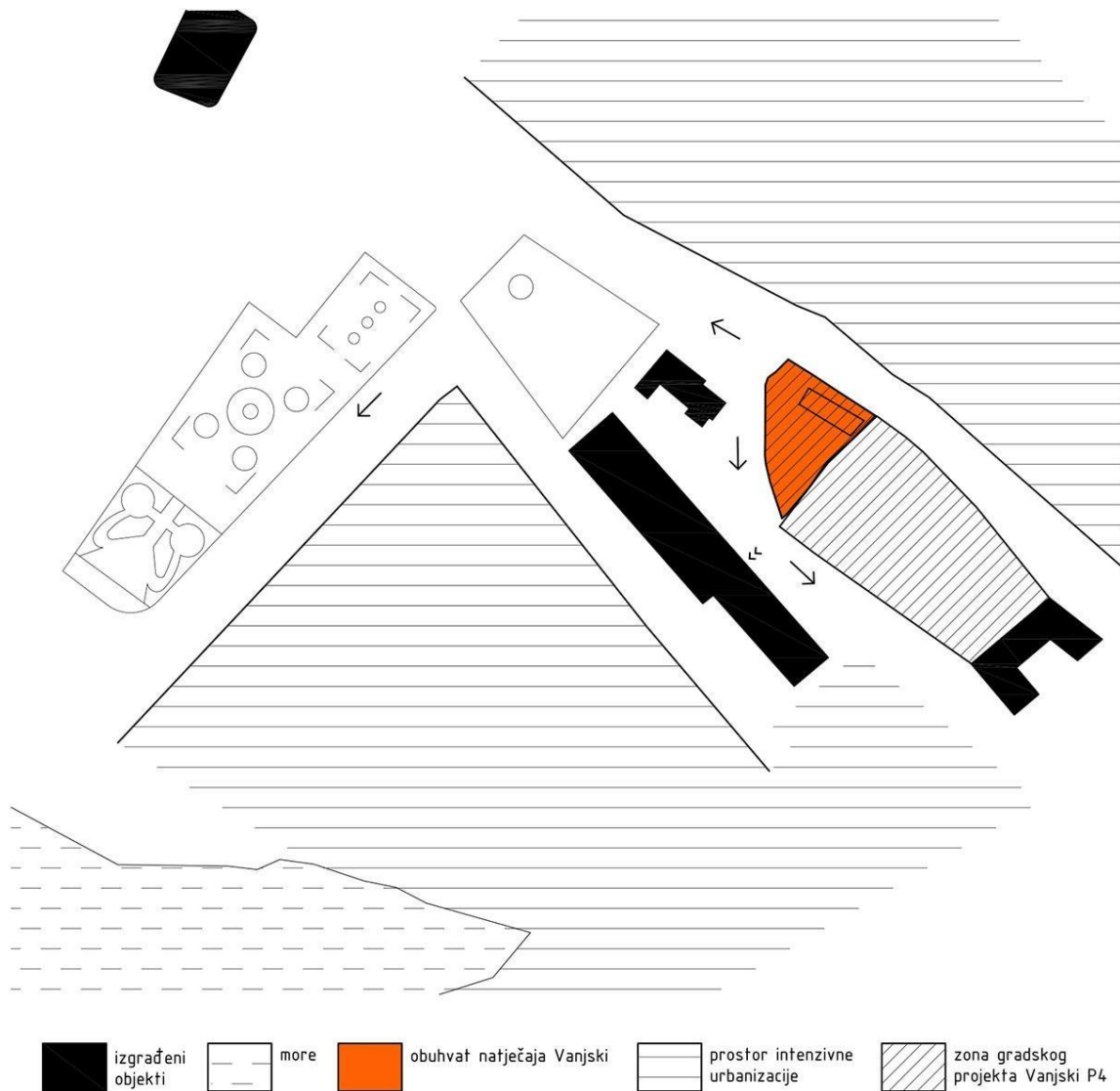
Početak 20. stoljeća cijela zona periferije sjeverno i južno od S. Radića se užurbano urbanizira; na prostoru vanjskog se grupiraju javne funkcije: Hotel Kosovo sa kavanom i ljetnim kinom i kazalištem u dvorištu, Kino Tesla na dijagonalno suprotnoj strani uz Ul. Zlatovića, gradi se Učiteljska škola – Preparandija koja zauzima nedefiniran prostor zapadno od trga uz crkvu i postaje glavni orijentir; promet se i dalje odvija Ul. Sedam Omelića na kojoj već neko vrijeme funkcionira samostan.

Do sredine 20. stoljeća sve glavne ulice su izgrađene kontinuiranim uličnim potezima, Gradi se Benzinska pumpa; Vanjski se prometno rekonstruira; neke kuće u bloku Vanjski su stradale u ratu pa to olakšava probijanje Ul. A.Starčevića, Preparandija je srušena i na njenom se mjestu gradi stambeno poslovni blok; Ul. Sedam Omelića je odsječena i funkcionira samo pješački prolaz.

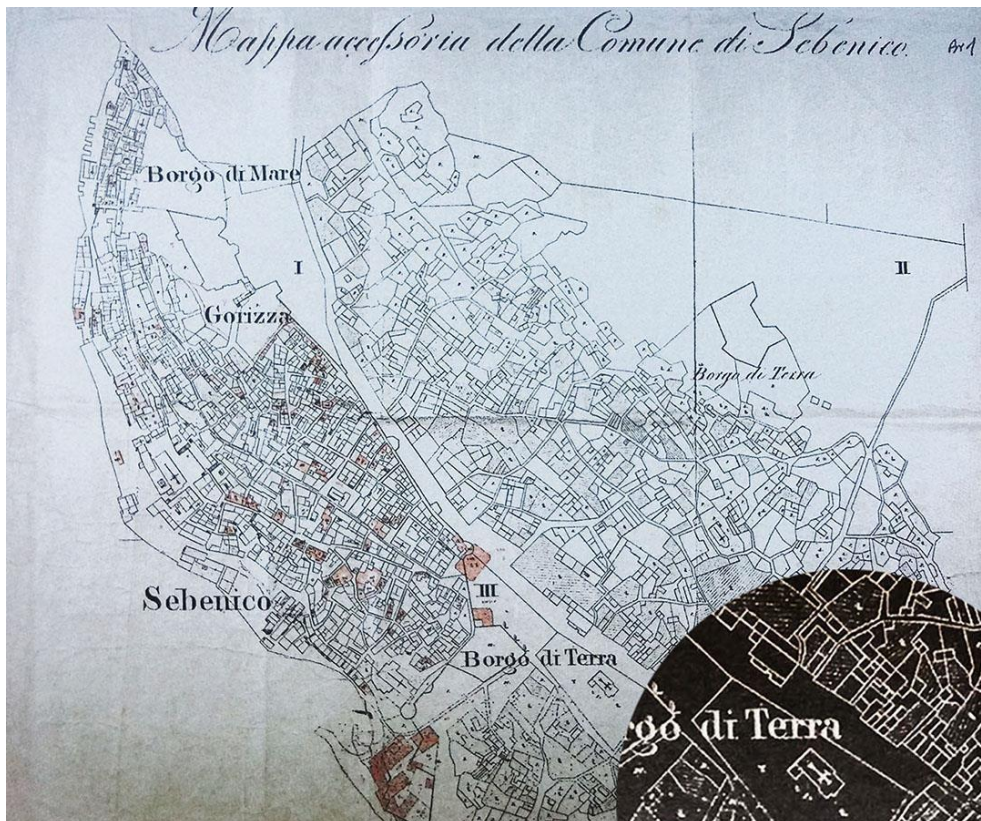

U veljači 2017. Godine benzinska pumpa je izmještena.

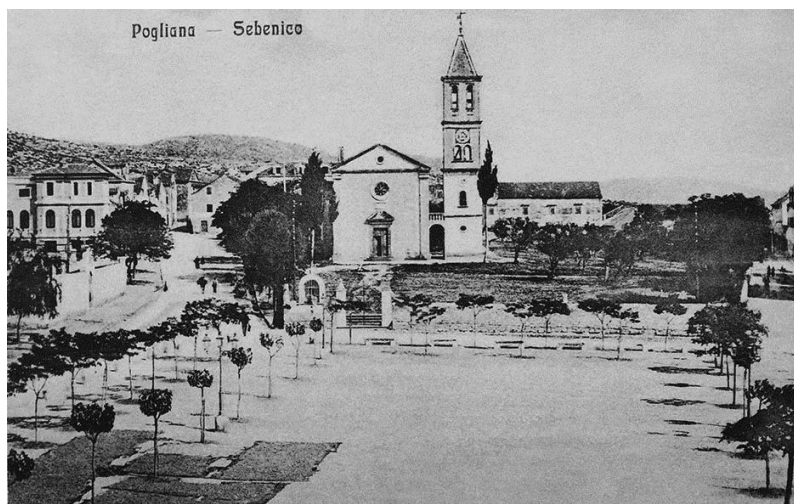
Katastar Šibenika iz 1825 sa korekcijama iz 1905.,
izvor (1)

Katastar Šibenika iz 1825.,
kopija iz 1828., izvor (19)

Plan Sibenika iz 1854., izvor(1)

Poljana sa na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće, crkva Gospe van grada u pozadini, izvor (1)

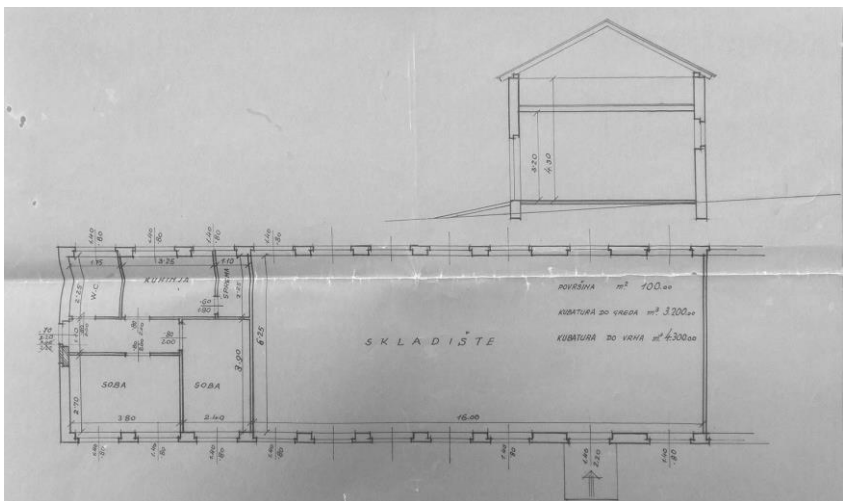
Vila inženjera Vjekoslava Meichsnera (u kontaktnoj zoni obuhvata), kasnije vila Krstelj, zatim vila Pasini, izvor (1)

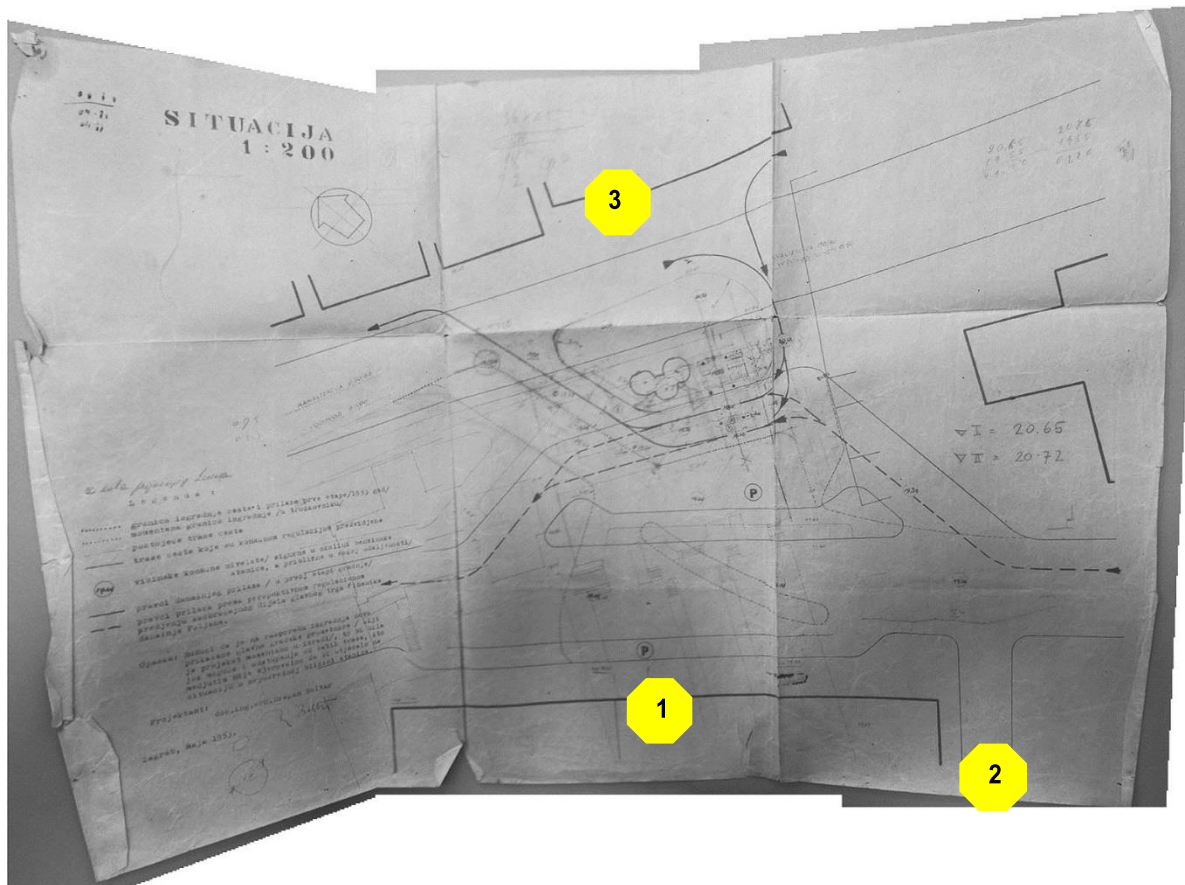
Šira zona Vanjskog, fotografija iz smjera istoka, jasno se vidi Crkva Gospe van grada i atrijska zgrada Preparandije u pozadini, izvor (7)

Šira zona Vanjskog, fotografija iz smjera sjeveroistoka, jasno se vidi Crkva Gospe van grada i atrijska zgrada Preparandije u pozadini, izvor (7)

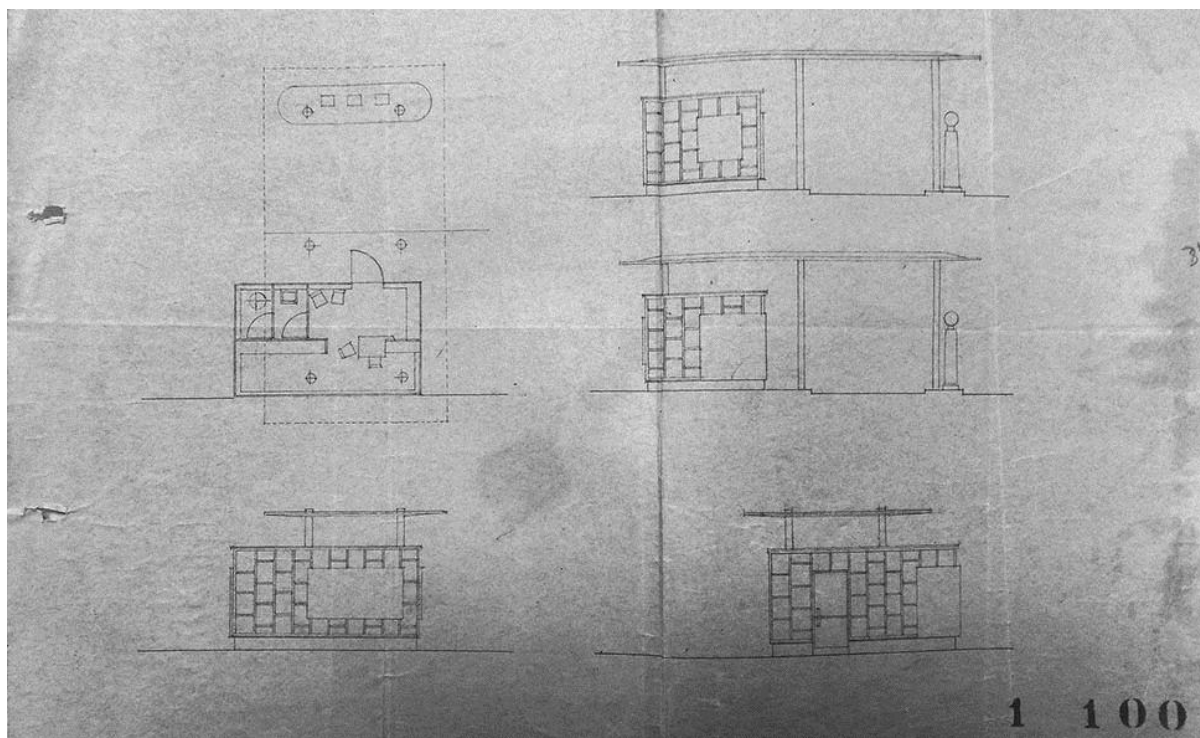

Preparandija je bila sagrađena od 4 paviljona koji su zatvarali četvrtasto dvorište, radilo se o zgradama sa visokim prizemljem i stambenim potkrovljem koje je bilo nadstvođeno dvostrešnim krovom, karakteristični tlocrt i presjek jednog od paviljona, izvor (14)

Situacija nove Jugopetrolove benzinske pumpe, pokazuje sve zgrade u neposrednoj okolini te je moguće rekonstruirati slijed promjena koji su se dogodili u kratkom vremenu od planiranja i izgradnje pumpe (1952.) do finalnog rušenja Preparandije 1965., Preparandija je ucrtana, ali je njeno dvorište rekonstruirano radi potreba novog prometa – 1; Ulica uz južni trakt Preparandije još uvijek postoji – današnja veža i prolaz na Ul. Sedam Omelića; svi gabariti uz Ul. S. Radića su vidljivi i nepromijenjeni do danas.

Projekt pumpe iz 1953. (arhitekt Dragan Boltar), izvor (16)

4. ANALIZA POSTOJEĆEG KORIŠTENJA I KOLNO-PJEŠAČKA DINAMIKA

Promatranjem aktivnosti na trgu uočeni su neki tipični obrasci korištenja javnog prostora na Vanjskom koji su na prostoru egzistirali i u vrijeme kad je na prostoru bila benzinska pumpa. To se prvenstveno odnosi na terasu ugostiteljskih lokala koji već duže vremena koriste prizemlja sjevernog perimetra bloka Vanjski. Već je preliminarnom analizom i prikupljanjem podataka od korisnika zaključeno kako sjeveroistočni obod Vanjskog (prostor uz Ul. S. Radića u hladu brijestova) odlično funkcionira kao terasa i da je vrlo popularno mjesto okolnog stanovništva i zaposlenika. Prilikom daljnjeg terenskog istraživanja korištena je kombinirana metoda tzv. mapiranja dinamike korištenja (promatranja aktivnosti na trgu i bilježenja broja posjetitelja, njihovih osnovnih podtipova, njihovih aktivnosti i vremena trajanja tih aktivnosti) te kratkih intervjua (razgovorom s ljudima koji borave na prostoru: trgovački radnici u prodavaonicama, poslužitelji u ugostiteljskim objektima). Dobivene opservacije su dodatno potvrđene i kroz razgovore sa stručnjacima - sugovornicima i suradnicima na izradi ove studije te su stvoreni dodatni uvidi i objašnjenja današnjih praksi korištenja prostora. Širi prostor obuhvata Trga Vanjski je promatran u nekoliko navrata prije i poslije početka glavne turističke sezone (18. i 19. svibnja, 9. lipnja i 27. i 28. srpnja 2017. g).

4.1. Opis glavnih cjelina i fokusa prostora

1) Zapadna ploha trga (zemljište na kojem je bila smještena benzinska crpka) je novo uređena parterna površina (kombinacija novog popločenja tipiziranom betonskom galanterijom, starog asfalta i novog betona) koja je uglavnom neiskorištena te se rijetko njome prolazi. Na plohi ne postoje epicentri aktivnosti, za vrijeme sunčanog dana joj nedostaje hlada, povremeno se koristi kao parking za motocikle, najbliže zelenilo smješteno je na istočnom obodu i u potpunosti je zauzeto terasom ugostiteljskog objekta. Intenzivni kolni promet opkoljava trg pa ga čini ograničeno dostupnim pješaku – pješački prelazi nespretno su smješteni na presjecištu – račvanju prometnih puteva, česta su pretrčavanja pješaka u svim smjerovima. Iako se radi o gradskom prometu srednje brzine prostor često više funkcionira kao otok nego kao lako dostupan trg.

2) Terasa ugostiteljskih objekata pozicionirana je na sjeveroistočnom perimetru uz samu Ul. S. Radića te uglavnom usisava javnu aktivnosti i koristi povoljan mikroklimatski učinak obilnog hlada. Terasu dijele dva kafića smještena na jugoistočnom perimetru prostora. Ploha terase je uzdignuta od trga i ne slijedi njegovu topografiju (trg pada prema sjeverozapadnom rubu).

Dnevna rutina izvan turističke sezone:

Radno vrijeme kafića je od 6:30 do 21:00. Jutarnji termini bilježe relativno dobru popunjenost, od 9:00 se počinje događati vršno opterećenje uslijed pojačanog korištenja zaposlenika okolnih tvrtki (poslovni sastanci, pauze za kavu i objed) te doživljava svoju amplitudu između 10:00 i 11:00 te prema kraju dana lagano opada s još jednim povećanjem u intenzitetu oko 17:00 te izrazito slabom posjećenosti između 20:00 i 21:00.

Ovaj ritam u turističkoj sezoni je intenzivniji, ali ima istu strukturu, vrijednosti i slično raspoređene amplitude korištenja čime se nameće zaključak da su pretežiti korisnici ovog prostora Šibenčani.

3) Na jugoistočnom perimetru se nalaze: trgovina mješovitom robom, 2 ugostiteljska objekta, frizer i trgovina hranom za kućne ljubimce, na katu srednje kuće uređuje odvjernica. Iako neuredan, neartikuliran i nedovoljno prilagođen pješacima, perimetar prostora služi kao skraćena dijagonalna veza u smjeru Ul. S. Radića - A. Starčevića.

4) Na vrhu trga, sjeveroistočni ugao, nalazi se Kiosk. To je vrlo frekventno mjestu prolaska pješaka, skretanja i zaustavljanja automobila. Na tom mjestu ulice S. Radića pješaci često pretrčavaju iako nema obilježenog pješačkog prijelaza.

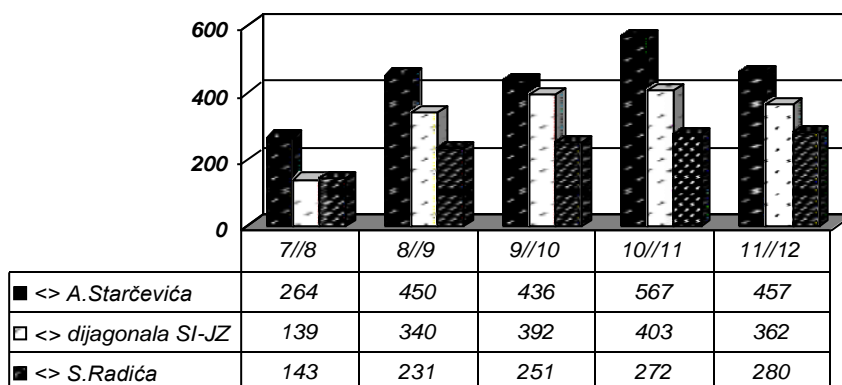
4.2. Prakse, dinamika korištenja i promet

1) PROLAZNICI – ŠETAČI

Prolaz uz ulicu Stjepana Radića je vrlo intenzivan u oba smjera (izbrojena frekventnost od 8 - 13 pješaka u minuti) zamjetan je neznatno veći broj onih koji idu u smjeru centra grada.

Prolaz uz Ulicu A. Starčevića nije izražen jer su svi pješački tokovi izmješteni uz paralelni objekt i šetnicu prema uređenom perivoju Luje Maruna uz zvonik Crkve Gospe van grada. Kada se taj pješački koridor uzme u obzir onda na njega otpada većina pješačkog prometa, pogotovo tijekom turističke sezone.

Prolasci uz jugozapadni perimetar se u nepravilnim ritmovima odvijaju intenzitetom od po 10 prolaznika u minuti te ponekada kada je kretanje u grupicama i do 30 prolaznika u minuti. Vrlo su česti prolasci učenika ili turističkih grupa na putu prema autobusnom kolodvoru. Tijekom turističke sezone ovaj se pravac u mnogome intenzivira jer se to dijagonalna kratica kojom se stiže do mnogih važnih punktova (tržnica, autobusna stanica, autobusni kolodvor). Brojanje pješačkog prometa vršeno je 18. svibnja 2017. Od 16 - 18 sati, 19. svibnja 2017. Od 7 - 9 sati te 28. srpnja između 7 i 12 sati)

GRAF 1

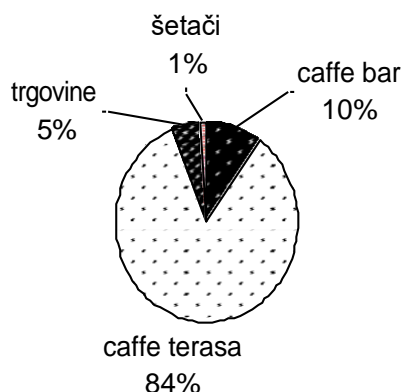
Upravo Graf 1 pokazuje intenzitet pješačkog prometa po obodu trga u jutarnjim satima tijekom turističke sezone. Zamjetno je da pravac uz Ul. Ante Starčevića dominira, ali je također vidljivo da je tijekom sezone uski pješački pravac (dijagonala uz jugozapadni perimetar) dobio na važnosti.

Intenzitet pješačkog prometa je na razini koja bi se mogla nazvati ugodnom – pješački promet Radićevom je na postojeću širinu nogostupa (1.1 do 3.7 m) potpuno prihvatljiv. Situacija uz Ulicu A. Starčevića je bolja (smjerom koji tangira Vanjski i vodi uz istočno pročelje Crkve širinu nogostupa varira 1.8 m do 4m širine). Budući da je svaka vrijednost koja ne prelazi 10-15 pješaka u minuti po metru širine pješačke staze je prihvatljiva, ocjenjujemo kapacitete obodne infrastrukture za pješački promet zadovoljavajućom.

2) KORISNICI PROSTORA

Okvirni radijus od 200 m koji obuhvaća zgradu FINA-e, Jadranske banke, Croatia Osiguranja, gradske tržnice ili banaka i osiguravajućih institucija u smjeru Poljane, je odredio gravitacijsko polje današnjeg trga Vanjski.

Korisnici prostora podijeljeni su na korisnike ugostiteljskih objekata (korisnici terase, unutrašnjosti kafića), slučajne šetače preko slobodne zapadne plohe trga koji kratko zastanu da se odmore ili čekaju nekog, te korisnici ostalih trgovačkih prostora na jugoistočnom perimetru.

GRAF 2

Na Grafu 2 pokazana je statistika korištenje u vrijeme dnevnog maksimuma je najintenzivnije se koristi terasa kafića (84%), zatim unutrašnjosti kafića (10%), ostale trgovine (5%) i slučajni korisnici ostatka trga (1%). Brojanje korisnika vršeno je 18. svibnja 2017. od 16 - 18 sati te 28. srpnja između 7 i 12 sati)

Daljnjom analizom tipova korištenja terase i razgovorom sa gostima utvrđene se sljedeći aspekti korištenja Vanjskog.

Analize su provedene tijekom 27. i 28. srpnja 2017. tijekom prijepodnevnog režima korištenja. U kratkim razgovorima, posjetiteljima terase kafića su odgovarali na pitanja: Da li često ovdje dolaze? Zašto? Da li dolaze sami ili u društvu? Da li su danas došli sami ili u društvu? Da li često dogovaraju sastanke na ovom mjestu? Kako nazivaju ovo mjesto kad dogovaraju sastanak – koji mu je toponim u svakodnevnom govoru?

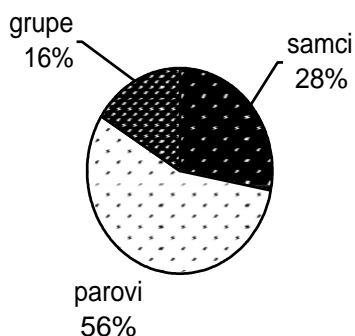
Utvrđene su sljedeće vrijednosti:

- 1) Terasa na Vanjskom je popularno mjesto susreta
- 2) Na terasi se često dogovaraju sastanci
- 3) Kada se sastanci dogovaraju govori se „na Vanjskom“ ali se često još uvijek koristi toponim „kod pumpe“
- 4) Na terasi se često nalaze grupe korisnika – pogotovo muške – koje ostaju na istom mjestu i po par sati te im se sporadično pridruže prolaznici (njihovi poznanici i prijatelji)
- 5) Omjer žena i muškaraca korisnika ugostiteljskih objekata je 35% : 65% u korist muškaraca ali je tijekom perioda kad terasa ne radi udio žena opada
- 6) Terasa se u jutarnjim satima najprije popuni na mjestu najvećeg hlada ispod srednjeg stabla brijesta
- 7) Za vrijeme najvećeg vršnog opterećenja – oko 10:00 – 11:00 na terasi više nema mjesta
- 8) Dobni uzorak na terasi je ravnomjerno raspoređen među generacijom 30 – 70 godina starosti

Na Grafu 3 pokazana je statistika koja govori o tipu korisnika terase ugostiteljskih objekata. Najviše je korisnika koji terasu koriste u paru (prijateljice, prijatelji, supružnici). Ovaj pokazatelj je važan jer iskustva promatranja javnih prostora kažu da su prostori u kojima se ljudi nalaze u parovima ili dogovaraju sastanak, najčešće uspješni javni prostori. Iako je na mahove prisutan velik broj korisnika u grupama (uglavnom muške *klape* koje se doslovno dovikuju sa prolaznicima i dozivaju ih u caffee) relativno velik broj samaca je također znak kako ovo ipak nije isključivo kvartovski kafić u kojem bi se stranac osjećao nepozvan.

GRAF 3

3) AUTOMOBILSKI PROMET

Kolni (automobil, manje motocikl) promet je vrlo intenzivan u oba smjera koji računasto i dvosmjerno tangiraju prostor. Broj automobila Ulicom Stjepana Radića u smjeru centra je 11 -17 vozila/min dok je u suprotnom smjeru Ulicom A. Starčevića otprilike jednak ili nešto veći jer vozila imaju mogućnost polukružnog skretanja iz S. Radića u A. Starčevića.

(brojanje prometa vršeno je 18. svibnja 2017. u 18 sati, 19. svibnja 2017. u 8 sati)

Tijekom ranih jutarnjih sati i turističke sezone, ove brojke su intenzivnije i često se dupliraju.

Promet u mirovanju je vrlo nespretno smješten uz sjeveroistočni rub što smanjuje ambijentalne vrijednosti prostora, ali i protočnost lijevog skretanja za vozila (postojećih desetak parkirnih mjesta svakako nije ključno u pitanju gradskog parkirnog prostora). Uklanjanje prometa u mirovanju uvelike bi doprinijelo fizičkoj i vizualnoj komunikaciji pješaka te unaprijedilo ambijentalne vrijednosti prostora i svakako poboljšalo protočnost kolnog prometa.

Zaključak

Vanjski je i za vrijeme rada benzinske pumpe bio popularan među stanovništvom okolnih susjedstva i zaposlenicima okolnih tvrtki kojima je ovo mjesto privlačno - prvenstveno se to odnosilo na coffee bar i njegovu terasu - zbog lokacije i vrijednih ambijentalnih kvaliteta (centralna pozicija, hlad na terasi, dobar pregled i vizure, šarenilo i skladno mjerilo arhitekture, obilje korisnih sadržaja u neposrednoj blizini). Izmiještanjem benzinske pumpe nije se mnogo toga promijenilo. Otvorena je vizura prema stambeno - poslovnom bloku uz Ul. A. Starčevića, ali je površina bivše benzinske crpke ostala prazna. Benzinska crpka je još uvijek prisutna u mentalnim mapama Šibenčana, pa će tako više od 40% korisnika ugostiteljske terase reći da, kad se dogovaraju za sastanak, još uvijek govore „kod pumpe“.

Kako onda pristupiti uređenju Vanjskog?

- 1) važno je ne ugroziti već postojeći i izrazito vitalan ekosustav njegova sjeveroistočnog ruba; ugostiteljstvo i pripadajuća terasa u hladu je izvor ukupne socio-ekonomske dinamike ovog prostora i trenutno jedini stvarni osnov njegovog identiteta; možda treba više razmisliti o periodima dana kada je korištenje prostora smanjeno i zašto je tome tako?
- 2) potrebno je pažljivo razmotriti sve fizičke karakteristike prostora te razmisliti kako se one mogu optimizirati i kultivirati; to se prvenstveno odnosi na tri aspekta Trga Vanjski:
  - topografija prostora koja je već djelomično usklađena sa funkcionalnim zoniranjem prostora predstavlja izuzetan potencijal za urbanističko – arhitektonsku imaginaciju jer je ona već implicirana u karakteru prostora,
  - pješačko – kolno prometno rješenje zahtjeva propitivanje svih elemenata prometa u pokretu i mirovanju; promet dobro funkcionira samo ako je praktičan, ali nevidljiv

- mikroklimatski profil i hortikulturno uređenje već postoji i samoga treba dodatno oplemeniti i sanirati,
- 3) nove funkcije prostora trebaju se osloniti na zatečeno stanje, urbanu svakodnevicu i prakse korištenja te ih nadograditi i komplementirati; pažljivim promatranjem šire lokacije (njezine povijesti, identiteta, današnjih i budućih potreba građana) moguće je novo uklopiti u postojeće.

Izmiještanjem benzinske crpke i zapravo dugogodišnjim izostankom jasnijeg identiteta, Vanjski je danas kao „nedovršena rečenica“, ali je dobro započeta – treba ju dovršiti.

5. POPIS GRAĐEVINA U KONTAKTNOJ ZONI OBUHVATA

Pročelja na Ul. Stjepana Radića – sjeveroistočno pročelje Trga Vanjski, pročelja su prikazana u smjeru od juga prema sjeveru.

S. Radića 31, Nekadašnji Hotel „Kosovo“

S. Radića 9, zgrada Croatia osiguranja, zgrada datira iz 60tih godina XX. st., zaštita od sunca je dodana naknadno

Niz pročelja se nastavlja prema Poljani

S. Radića 1, Vila inženjera Vjekoslava Meichsnera, kasnije vila Krstelj, zatim vila Pasini.

Stambeno – poslovni blok, lijevu 4-katnicu koja zatvara sjevernu stranu bloka je projektirao Ivan Vitić krajem 50 godina XX. st.

Crkva Gospe van grada

sjeverno pročelje

istočno pročelje

Južno pročelje

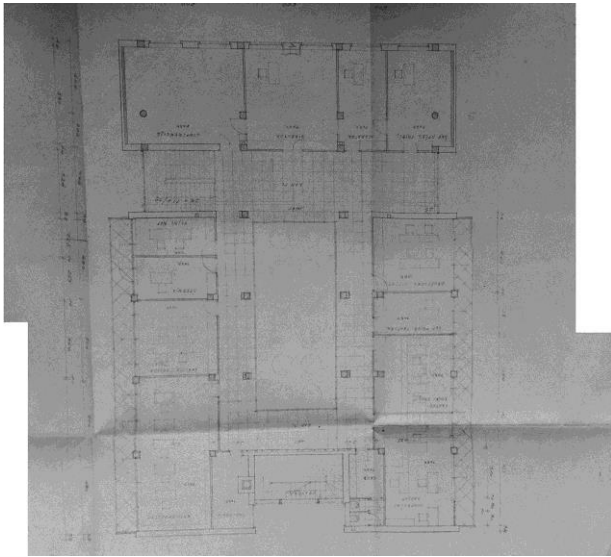
zapadno pročelje

A. Starčevića 4, zapadna kontaktna zona Vanjskog, stambeno poslovni blok sa zgradom FINAe i Jadranske banke

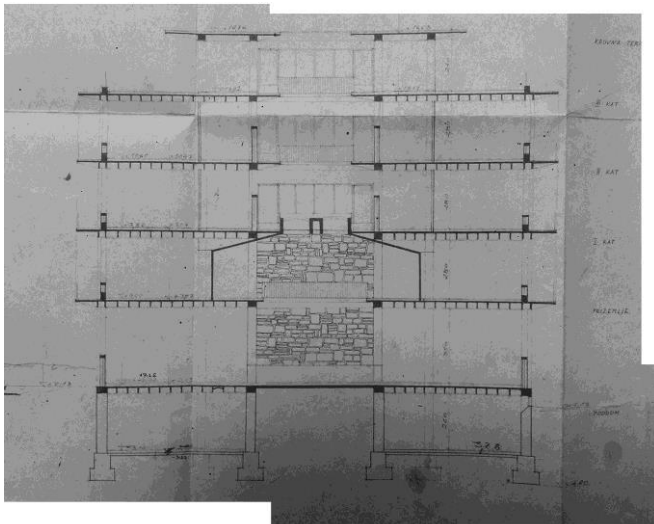

Rušenjem Preparandije otvoren je prostor, najprije za izgradnju stambeno poslovnog bloka Narodne banke (današnja FINA) a kasnije i Komunalne banke (današnja Jadranska banka).

Arhivska građa projektne dokumentacije Narodne banke, arhitekt Antun Ulrich 1953., izvor (15)

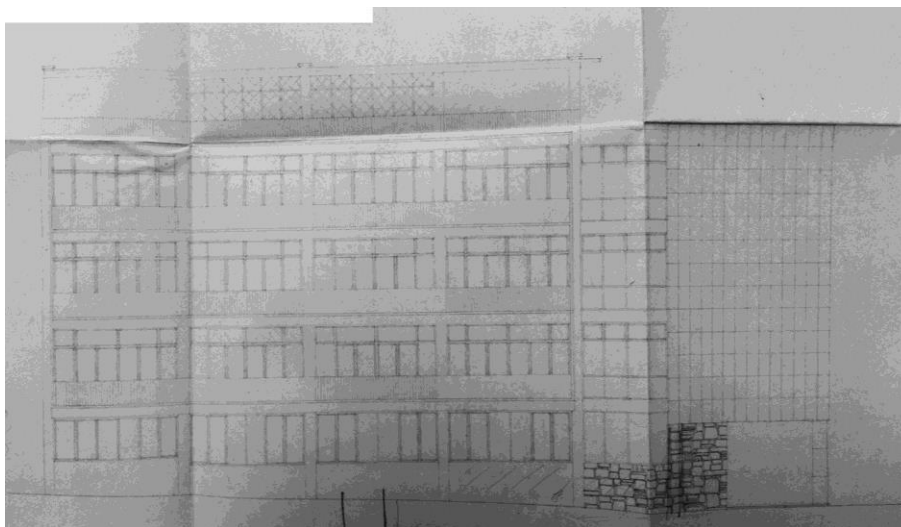

karakterističan tlocrt stambene etaže za činovnike

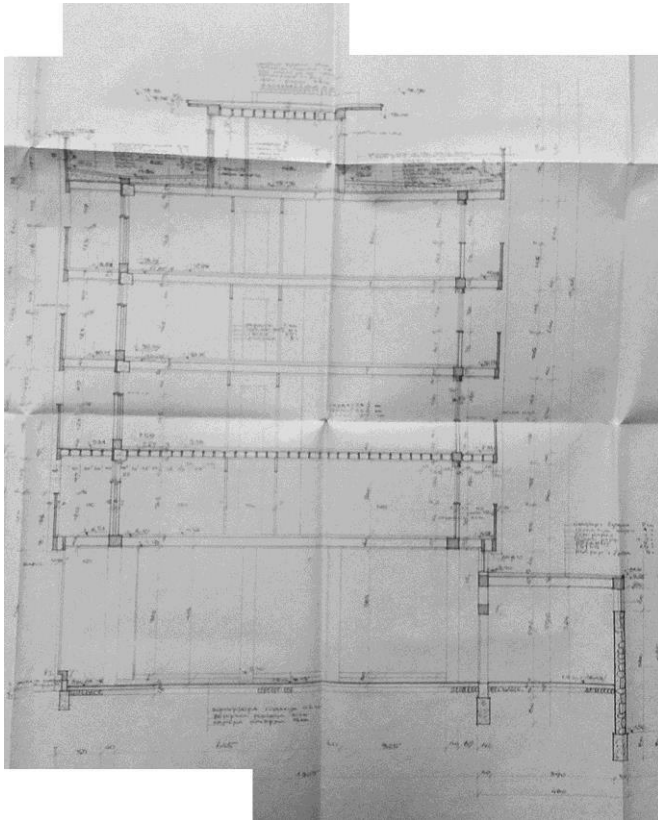

presjek

istočna fasada prema Vanjskom

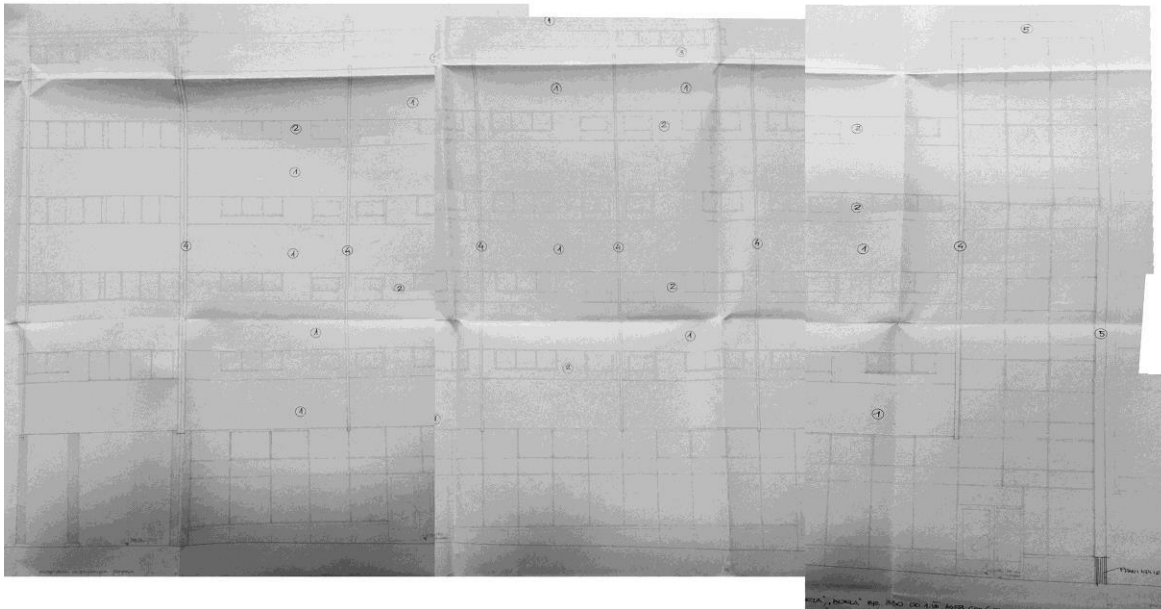

Arhiva projektne dokumentacije Komunalne banke, arhitekt Dinko Vesanović 1961., izvor (15)

presjek

istočna fasada prema Vanjskom

6. POSTOJEĆA URBANA OPREMA

7. POSEBNI KONZERVATORSKI UVJETINA PODRUČJU OBUHVATA PROJEKTA – preslika

99.

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE
UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE
KONZERVATORSKI ODJEL U ŠIBENIKU

Primiteno	19.05.2017
Klasifikacija	350-02/17-01/7 04
Uničovni broj	32-17-17

Uprava za zaštitu kulturne baštine
Konzervatorski odjel u Šibeniku

Klasa: 612-08/17-23/2212
Ur. broj: 532-04-02-14/1-17-2

Šibenik, 11. svibnja 2017.

GRAD ŠIBENIK
Upravni odjel za prostorno planiranje i zaštitu
okoliša

Predmet: Gradski projekt Vanjski, mjere zaštite za intervencije u prostor,
posebni uvjeti na području obuhvata projekta

Izmjenama i dopunama (cjelovitim) Generalnog urbanističkog plana grada Šibenika predviđeno je raspisivanje javnog urbanističko-arhitektonskog natječaja za uređenje prostora koji je određen kao gradski projekt Vanjski, u planu (GUP-u) oznake P4.

Iz GUP-a:
Programske smjernice za gradske projekte:

Vanjski (P5)

Obuhvaća prostor omeđen ulicama S. Radića, A. Starčevića i linijom koja ide postojećim pristupom građevinama zapadno uz kućni broj S. Radića 4¹ do ulice A. Starčevića. Cjelovito arhitektonsko-urbanističko rješenje prostora obuhvata kojim treba dati kvalitetna rješenja pješačkog i kolnog prometa; ukidanje funkcije benzinske postaje, mogućnost rekonstrukcije ili nove gradnje umjesto postojećih građevina unutar obuhvata, namjena stambeno poslovna, obvezno javno nestambeno prizemlje uz glavne ulice najveće dozvoljene visine uskladiti s najvećim postojećim, najveća izgrađenost postojećih; moguća gradnja javnih garažnih kapaciteta; Prostor je u neposrednoj blizini crkve Gospe van Grada koja je zaštićena kao kulturno dobro, a u neposrednoj blizini je i arheološko područje (nekadašnje groblje – šamatorij) te treba izraditi mjere zaštite za intervencije u susjedni prostor, koje će biti sadržane u projektnom zadatku kao i Posebne uvjete konzervatorske službe. Cjelovito rješenje bloka provedbom urbanističko arhitektonskog natječaja.

Područje zaštite:

A/ Područje obuhvata projekta graniči sa prostorom na kojem se sa sjeverozapadne strane nalazi Varoška crkva – Gospe van grada koja je zaštićena kao pojedinačno kulturno dobro Rješenjem koje je izdalo Ministarstvo kulturne, Uprava za zaštitu kulturne baštine pod oznakom Klasa: UP-I^o-612-08/04-01-06/506, Ur. broj: 532-04-01-1/4-05-2 u Zagrebu od 28. travnja 2005. godine, te upisana u Listu zaštićenih kulturnih dobara pod oznakom Z-2012.

B/ U neposrednoj blizini oko Varoške crkve – crkve Gospe van grada je arheološko područje, (nekadašnje groblje, šamatorij) – arheološko područje za razdoblja: antika, srednji vijek i rani novi vijek.

Stube Jurja Čulinovića 1/III - 22000 Šibenik - www.min-kulture.hr

C/ Dio prostora koji je unutar obuhvata gradskog projekta Vanjski nalazi se u zoni sustava zaštite "C" koja je dio zaštićene kontaktne zone uz povijesnu jezgru grada Šibenika, a zaštita se provodi temeljem odredbi Generalnog urbanističkog plana.

D/ Izgrađeni prostor – blok građevina koji sa sjeveroistočne strane graniči ulicom Stjepana Radića, a na jugozapadnoj strani gradskom prometnicom, ulicom Ante Starčevića.

Opis kulturnog dobra – Varoška crkva, Gospe van grada

Jednobrodna je građevina s kvadratnom apsidom, zvonikom s prizemljem i tri kata uz pročelje, sakristijom i kapelom Sv. Križa. Sagrađena je u 18. st. na mjestu starije crkvice sv. Kuzme i Damjana o čemu svjedoči natpis uzidan iznad glavnih vrata crkve. Na crkvi i zvoniku u 18. st. radi šibenski barokni graditelj Ivan Skok. U 19. st. na sjeveroistočnoj fasadi je dodana kapela Sv. Križa, a na jugozapadnoj je kasnije dograđena sakristija, uz apsidu. Crkva je baroknog stila, pravilno je orijentirana i izvan perimetra nekadašnjih gradskih zidina. Građena je od kamena, izvana neožbukana, glavno pročelje i zvonik su od finih klesanaca. Krovšte je dvoslivno s pokrovom od kupe kanalice. Pročelje završava trokutastim profiliranim zabatom.

Na južnoj fasadi ima barokni portal trokutastog zabata s medaljonom Svetog Petra na nadvratniku. Zvonik je balustradom spojen s crkvom. Raščlanjen je otvorenim biforama i lodom pri vrhu, ima piramidalni završetak. U crkvi su slike A. Zuccara iz 19. st.

Mjere zaštite:

A/ Varoška crkva – Gospe van grada

- Unutar prostora koji neposredno graniči s crkvom, prostora pored crkve i u neposrednoj blizini, a koji je unutar obuhvata gradskog projekta Vanjski, nije moguća nikakva izgradnja kojom bi se narušile postojeće vizure.
- Uređenje prostora koji nije izgrađen trebalo bi biti pretežito parterno - javne gradske površine; uz planiranje i uređenje prometnih (kolnih) površina, planirati uređenje pješačkih, te zelenih površina.
- Urbanističko-arhitektonska koncepcija i artikulacija šireg prostora treba uvažavati kulturno-povijesni značaj i lokaciju crkve s perivojem, te njen istaknuti položaj u širem urbanom kontekstu.

B/ Arheološko područje oko crkve Gospe van grada

Uz nekadašnju srednjovjekovnu crkvu sv. Kuzme i Damjana koja se nalazila izvan gradskih zidina grada Šibenik, bilo je groblje. Prostor oko crkve s grobljem uključuje i današnji perivoj, te okolni prostor na kojem su pronađeni grobovi (zgrada FINE) tijekom gradnje (fragmenti kamene plastike nakon arheoloških istraživanja sačuvani u gradskom muzeju), te je pretpostavka da se srednjovjekovno groblje nalazilo i unutar dijela prostora koji je obuhvaćen gradskim projektom.

- Svi predviđeni radovi u tom prostoru zahtijevaju zaštitno arheološko istraživanje, odnosno stalan arheološki nadzor tijekom izvođenja radova iskopa, sve u skladu s člankom 45. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (dobara ("Narodne novine", br. 69/99, 151/03, 157/03, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 136/12, 157/13 i 152/14, 98/15).

C/ Dio prostora unutar obuhvata gradskog projekta Vanjski nalazi se u **zoni sustava zaštite "C" koja je dio kontaktne zone** uz povijesnu jezgru grada Šibenika

D/ **Blok građevina** uz ulicu Stjepana Radića, te gradsku prometnicu (ul. A. Starčevića) – urbana gradska matrica uglavnom stambenih građevina s poslovnim prostorima u prizemljima uz ulične poteze, unutar koje postoje neke nedefinirane, nedovršene ili neprimjerene građevinske intervencije.

- Sve predviđene građevinske intervencije unutar bloka građevina za C/ i D/ trebaju se gabaritima i oblikovanjem uskladiti sa zatečenom urbanom strukturom u cilju definiranja i poboljšanja zatečenog stanja.

Iz GUP-a:
Sustav zaštite „C“

- U kontaktnom području prema povijesnoj jezgri potrebno je očuvati mjerilo i oblikovno ih ujednačiti kako bi bile u funkciji prilaza najvrjednijoj gradskoj strukturi. Zahvati na građevinama obuhvaćaju novu gradnju, interpolaciju, zamjensku gradnju ili rekonstrukciju postojećih građevina.
- Uz pojedinačne građevine zaštićene kao kulturno dobro zahvati su mogući samo u skladu sa mjerama zaštite i prema mišljenju nadležnog konzervatorskog odjela.
- Odredbe iz članka 65. GUP-a
- Kontaktno područje povijesne graditeljske jezgre - 1.2. (prostori: Crnica, Grada, Plišac, Varoš i drugi);
  - 1) Opći uvjeti; i
  - 2) Detaljni uvjeti za:
    - a) stambenu namjenu,
    - b) mješovita pretežito stambena i pretežito poslovna, javna i društvena i gospodarska, poslovna namjena,
    - d) javni park

Na osnovu odabranog projektnog rješenja koje će biti usuglašeno s mjerama zaštite moguće je tek definirati Posebne uvjete.

Sastavila:
Živana Stošić, dipl. ing. arh.
viši stručni savjetnik

Po ovlasti ministrice:
PROČELNICA:
Angela Bujas, prof.
Angela Bujas

Dostaviti:

1. Naslovu
2. Pismohrana